खबिनारिक
बवान्तालि

अनुभव अंक

ने
पा
ल
सं
व
त

११११ क्यंगुया लसताय्

सकल नेपाःमि पिन्त

भिन्तुना

देछाना च्वना ।

आलः
यल ।

पारिवारिक ग्वाहालि

दँ १) ने. सं. ११११ न्हूदँ (म्हपूजा) २०४७ कातिक २ गते ल्याः १)

सम्पादक
नरेश अमात्य

कार्यकारी सम्पादक
अमृत मान 'जः'

सह–सम्पादक
राजु श्रेष्ठ

व्यवस्थापक
गेहेन्द्र अमात्य

विशेष सल्लाहकार
डा० रामछायामान अमात्य
ब. आ. कनकद्विप
उज्वल कुण्डन ज्यापु

ग्वाहाली बिया दिइम्ह
अनिल मान 'फय्'

पिकाकः
आछः
महापाः, यल
च्वः : ६/- फोन ल्या. ५-२५६४५

थाकुः– एन० एन० आर० प्रेस।
बटु, ये

सम्पादकीय

पारिवारीक ग्वाहालि पौ पारिवारीक कथं पिकायेगु उद्देश्यं थाकुगु खः धैगु खंला च्वमिपिन्त नं हे म्वाल पौ पतिया वाना स्व स्वं हे सिइगु जुल। अथेसां पौ जुइवले साहित्यनापं तसकं हे कुलिचिना वंगु जुगुलि च्व पौया च्वापाते नं छु मजुसा भतिचा साहित्यिक अनुभूति तय्मागु आवश्यक खंका। न्ह्यात्थेसां स्वलाय् छक पित विइ फँ कथं झीगु समाज व परिवारयात लो कथं हलं च्वलं विइगु कुतः पारिवारीक ग्वाहालि दुःजलं याहे याई।

आ बया ग्वाहालियात हे ग्वाहालि मःगुगु छगु थुं खं नं न्ह्यो थने। नेपालभाषाय् प्रकाशक त म्हो जुया च्वमिपि थातः हा......अथे हे प्रकाशक तयेत च्वमिपि छ्वमदुया अथेहे थाताहां ! धात्थें च्व कतुसत्य खः। ताले मह्ं। छु ज्याये नं सजगता मदु। सचेतता म दु। वल यं थें च्वनं च्वंथें। उके लेखकं तय्सं प्रकाशक मदया थःगु च्वसा दिकि, प्रकाशक तय्सं च्वसां मदया ....। अथेसां नेपाल भाषा च्वलय् छु ला याये हे माः धैगु धारणा सक्रिय जुया च्वंवले ग्वाहालिया छु छा महत्व ला छ्हे माः।

मनतुनाथें योजना मजुइगु परिस्थिति झीथाये यक्को दनिगुलि झीपि वैज्ञानिक स्तरे तसकं हे क्वे तिनि। उकीं आख थाकु थाकुं थुलिसां न्ह्योने थ्यपूहे दुगु हे छुं धें जुइ धुंकल। जिमिसं स्यु च्व थुलिचा छु हे मखुनि। आ छिकपिनिगु तिबः दःत धाःसा लिगुगु ल्याखं निसें चा मचा फुक्कं बिचा याय् फँगु आशायाना।

जिमिगु आलः पुचलं थुलि हे जक जुसां ग्वाहालि देछाये खन ! न्हूदंया भिन्तुना।

धलः पौ

मिसासमस्या देशँ दुने देशँ पिने

— ब० प्रा० कनक द्वीप

मिसा समस्या न्ह्यात्थासं उत्थें हे ख: सां झीगु देशे मिसा तयेत जुया च्वंगु मभि मछि तस्सकं हे सह यायेमफैं कथं ख: । अयेसां मि नं बले मिया दथ्वि ल:न्हेस्यां हे जक दु:ख सिगु बाहेक स्वैं च्वं पिन्त ला गये पु:त थें धैगु कल्पना जक ख: । मिस्तयेत ला थन थ:हे परिवारं दु:ख बिया च्वगु दु । करपिनिगु ल्हाति लात कि ला छु जुइ छुमजुइ धाय् हे थाकू ।

झीगु दे नेपा: या लायकू उपत्यकाय् हे दास प्रथा दु बले तक्कं या झींदं नीदं लिपा तकं थ: मां बौ पिसं हे मस्त बजारे मि: हैं बले काय्मचाया भा निन्यातका सा ह्याय् मचाया भा झीन्यातका व नि:तका जक थ्यं । शायद ६० दँ ति जक न्वाना च्वंपि थ्व देया मन्हूतयेके थ्व बजा भा लुमनि तिनि ।

League of Nations या पाखें तस्सकं हे बिरोधयाना हृत्या कथं श्री राणा साहेब पिन्त बोमलाकं पो छ्वैं हसां निसें सम्भवत भीम सम्शेरया पालं निसें तिनि चन्द्रे धामस्यां लागु यायेधा:गु "दास मोचन" भचा ख: थें मखुये लागु जु:गु ख: ।

इतिहास या र्धं तोते । सामाजिक विकृति थौं तकं हे उति द:नि । मानव अधिकारया खं विश्वय् थौं स्वया ५०दँ न्ह्यो हे लागु जु:गु जुसा झीथाये नकतिनि हे जक मानव अधिकारया खं न्ह्वने बह जुया च्वंगु दु । अझ मिस्तयेगु हक हितया खंला झीक्वे ता:पा नि । हानं थथे मिसा मस्तयेत जुया च्वंगु शोषणया यक्कों यक्को कारण ला झीगु हे सामाजिक विकृति ख: ।

हिन्दू तेसंला मनुस्मृति कथं वैश्य, शुद्र व मिसा जातला पापभोगी धका छि, छि, याना: हे च्वंगुदु । उकि मिस्तयेगु समस्या नेपा देया विकृत समस्या ख: ।

छसिकथं निसें धायेबले मिस्तयेत समस्यां चिना तइगु खास न्याता खें प्रभावित जुया ख: ।

१. हिन्दू कथं धाये वा मधाये अयेसां सामाजिक कथं मिसा जातीया अवमूल्यनया अवधारणा ।

२. गरिवी ।

३. स्वयं मिस्त हे (मनोबृति कथं तुंघि क्व: न्वा बनि पि दया) दोषी जुइ मालिकथं जुइगु परिस्थिति ।

मू खँ ला प्राकृतिक-पित्या **(Sexual urge)** यात सहज रूपं अपुक मकाइ पिं चित्त चिथं पिसं दयेका त:गु नैतिक / अनैतिक धापु कथं जाती, धर्म, वर्ण, सामाजिक मान्यता व लोकोपवादयात कैं च्वंपिसं थ: ह्याय्, भौ, कला, तता, केहें जक मखु मां जातया सम्पूर्ण रूपयात छें / समाजे तथा जीवन हंकेगु बा

मह्केगु खँ जुया च्वनिगु लि थः हे ला, हि परिवार यातनं ग्रपुक हे स्वता छ्वया बजारे / सतके पवना नँ च्वंगु स्वये फुःगु निर्दयीतापूर्ण (अत्याचारपूर्ण) मनं ह्नना थःगु समाजं याना मिसा मस्तयेगु दुर्गति कानुन, समाज व धार्मिक धारणायाना जुया च्वंगु खः।

निगुगु खँ गरिवी (**Poverty**) जुया खः। "बुभुक्षितं किं नकरोति पापम् ।" नये पित्याम्हेस्यां छु जक मयाई ? उकि नेपामि पिसं प्वाया नये पित्याइगु जुया च्वंला थुः। अथेसां प्राकृतिक यौन पित्यामा खं धाःसा थुःसां मथु याइगु चलन जुया च्वन। उकि त्यासेंपि ह्ययाय् मस्तसें इलय् हे थःगु यौन पित्या लंकेगु उपाय मन्त धाःसा न्ह्याग्गु जुइफू।

च्वे च्वयाथें ह्मानं जन्म निसें स्वाभाविक अति कामि अर्थात **Nympho** मिस्त नं दइगु वा दनाउंपि (**Cold-female**) दैगु धंगु नं स्वाभाविक खं खः।

अथेहे लोलिटा या स्वभाव व नार्सिसिष्ट **Narcisist** वा समकामीता **Lesbianism** नं अप्राकृतिक मखु।

प्रकृति मन्हूया आकृति वा रूवापा वा-ह्म जक सृष्टि याइगु मखु। स्वभाव नं स्वः कथं छम्हे सिया छगु कथं आविस्कार जुया वैगु जन्मजात खः।

उकि नियम, कानून व प्रचलन दयेके बले सुं नं मन्हू तयेगु प्राकृतिक स्वभावया विपरित दयेके मज्यू। दमूया लागि ह्मीयायमिस्त अपराधिनी जुइगु छगु खं ह्लाये।

थःत यो त्यो मजुइकं अथवा परिस्थितिं मयिइकं अथवा पारिवारिक मान्यता मदय्कं सुं मिसाया प्वाथे दःत धाःसा व मिसां मचा ववकाय् नं मज्यु; मचा बुइके नं मज्यु सा वैगु गति छु जुई ? थन्याग्गु जुइ हे मखुगु जुइ हे मछिगु कानून व सामाजिक धारणां याना कि व मिसा छें पिहां वना लेवोसि जुइ, किं सिःइ हे वनि कि इवारखाने लाई। कि त फलवाय् पवना जीवन हने माली।

अथेसां झीगु समाजं थ्व समस्यायात थम्हेस्यां भाला: कयाः म विइगु स्वार्थी (मतलवी) चलन जुया च्वंगुलि सामाजिक विकृति नेपाः दे गवले हे याहां मवं च्वंगु खः।

उकि चित्तवृत्तियात विकासयाये कथं सकल मन्हूतेसं थ्व खं थुइके माला च्वंगु दु।

मेगु खं स्वभाव कथं हे भचा लं द्वकिपि मिस्त नं झीगु समाजे २५% मदुगु मखु। प्रकृति बिया हःगु बांला रूवायात लिपष्टिक, रूज, आइब्रोकलर व पाउडर क्रिमं छायेपा भूतप्रेत थें जुइमागु सभ्यतायात थःगु पारिवारिक हैसियतं मथ्युसां लेवोकया मिजं तयेके धेबा पवना बांलाका जुइपि यक्को दु।

गच्छे अनुसार जीवन चले यायेगु तोःता जीवन-स्तर च्वये लाकेगु धका न्ह्याग्गु याना सां ध्येबा हयेका जुइ पिसं नं सामाजिक विकृति हया च्वनिगु खः। मनो-वृत्ति कथं थः हे स्येना वनिपि सिःक सिकं तुंथि वव-ववाइपि मिसा तः नं म्हो मजु। उकि भारते झी नेपाःया पि मिसा मस्त लेवो कया नँ च्वंपिं जक हे स्वंगु लाख दु। अन्तर राष्ट्रिय स्तरे भारतं पिने सक भन याना सत्री हजार दु धले नेपाःया उपत्यकाय् जक हे थाः थःगु ह्म मिया नँ पि मिस्त न्ह्यो दो च्यादो दये धुंकल। लुमका दिसं थ्व इवया च्वमि हेंइस्वीह्म नेपाली लेवोसि मिस्तयेगु अन्तर्वार्ता कया सफू च्वयेगु ज्या सिधयेका तःगु दु।

मिस्तयेगु समस्या छुब्व ला मिस्त थः म्हे स्यां हे पिकया च्वंगु खः सा मेगु छुब्व सजाजं हे बिया च्वंगु खः धंगु खं थौंया सर्वेक्षणं सिद्द के धुंकुगु दु।

Poverty अथवा गरिवीया कारण मेगु खः। गयेकि सहलह मःदुगु समाजे ध्येबा दसां / ध्येबा मदुसां मिसा समस्या न्हनि मखु। सहलह **mutual understanding** व रूढिवादीता यात वांछवयेगु प्रवृति दयेका वने फःत धाःसा समाजे मिसा समस्यां दुःख विइ मखु।

थम्हेस्यां वा:स सिइक, सिइकं वैद्य मा: वने म्वा धायेथें मिसा समस्या थ:म्हे हुया समाधानया लागि उपाय मा:जुया च्वनेगु प्रवृत्ति नेपा:मि तयेगुस्वभाव ख: । उकि नेपा: यागु स्वाभाविक प्रवृत्ति कथहं धाये हे थाकुया च्वंगु ख: ।

अन्तर राष्ट्रिय जगते मिसा समस्या छता हे जक दु । व ख: व्यभिचारिता । अथे ता थन नं व्यभिचारिता ला यक्को हे दु अथेसां त्वो त्वो पुना तयेगु चलनयाना थ्व बांलाक थन धाय् मछि । नेपालेला मिसासमस्या यक्को त:ताजिकथं हे दु। उकि मध्ये लुमंके वह गुला हिन्दू प्रथायात नक्कलयाना हे समस्या ब्वलंकिगु हे छगु मू: खं ख: । व धुंका थन ध्येया दुपिसं मिस्तयेत दासी (भ्वार्ती) याना तंगु प्रथा, भारतिय मिजं तयेसं ध्येवाया लोभ वयेना भारते मिस्त मि दंकिगु व्यापार, समाजं मिसायात निगुगू दर्जाया मन्हू **Second citiza** या भाव याइगु व्यवहार कुशिक्षा वा अशिक्षा, पुरुष प्रधान समाजया बलात्कारी प्रथा इत्यादी । नेपायापि मिस्तयेसं विषमता वयेना च्वंगु दु । गुगुं समाजया मिस्तयेसं अशिक्षाया प्रभावंयाना धा:स थ्वयें थ्वां जुइपि जुया च्वन । गुगुं समाजे मिस्त पशुवत जीवन हना च्वन । गनं धा:सा हानं सम्भ्रान्त जीवन हने कथं अन्तर राष्ट्रिय तगिने पला तयेगु कुत नं जुया च्वंगु जुल । अथेसां नियमित (**Systematic**) धा:सा जुहेमजु । आ: थ्व नियमित मजुगुण्या दसु त यक्को हे धाये मा:गु दनि । थ्वयां लिपा अशिक्षित वा कुशिक्षित मामं, बुइका त:पि मस्तयेसं त:ह्लि जुइका छुपाई वा मन्यागु समाजया जुया वैं धंगुला ओसें हे खना वैं च्वंगु नं दहेदु । अथेसां यक्को विकृत (स्यंक) समाजयात ल्हवोने फै मखु ।

उकि झीगु सामाजिक परिवेश थुइकेया लागि झीसं झीगु समाजया मिस्तयेगु मनोवृत्ति मथुइकुसें मगा । यक्को कुत याये हे मानि । कथहं..

★

अनुदित लेख

जि आः छु यायेमाली

शशिकला मानन्धर

अफिस वनेगु यानागु लच्छितिनि दत, तर थ्व लच्छिदुने हे जि दोधारय् लात कि जि जागीर नये कि त्वःताछ्वये ? गव्याःगु उत्साहनं जागीर नयागु जि । जागीर छगू दयाः जि गुलि खुशि जुयागु । छितः धात्थें सिइकेमास्ति वइ कि आखीर छाय् जि थ्व लच्छि-दुनेहे जागीर त्वःतेगु बारे बिचाः यानाः । जि छितः जिगु बाखं कने, न्येनादिसं ।

जि ज्वःम्ह, जिलिसे ब्वंम्ह, जिथें निम्ह मचाया मां जुइधुंकूम्ह सुजाता थेंम्ह पासायात छन्हु लयें नाप-लात । वयात खनाः जिला वाताहाँ जुल । थाइ कट संया स्टाइल, चिटिक्क मिलय्यानाः सिनातःगु सिल्कया पतसी, थ्वालय् समाः ल्हाःतय् हिसिचा दुगु पसं । 'सरि सुषमा, अफिसय् लिबाइ .... लिपा नापलाये' धाधां ब्वांय्वंम्ह सुजातायात जि ताःकल स्वयाच्वना: । धात्थें वयागु स्मार्टनेस खनाः मचाय्क जिगु नुगलय् ईर्ष्या बुयावल । वयागु ख्वं ल्हाइगु, न्यासि वनीगु, अले न्हिलीगु पहलय् छगू ब्यागलंगु, आकर्षण खनाः । वयागु व्यक्ति-त्वया न्हयःने जि थःगु व्यक्तित्व फिक्का खनेदुगु थाः चायका छेँय् वयाः नं जि सुजातायात ल्वःमंकेमफु ।

•

जितः थः खनाः हे तं वल । आखीर जि थःगु स्वेच्छां थःत छेँय् दुने कुंकातया । छेँय् दुने च्वनाः नं जि थःपाखे ध्यान मबिया जि सिर्फ भाःत व निम्ह मस्त-यत सेवा यायेगुली हे जक ध्यान बियाच्वना । जिगु स्मार्टनेसप्रति मिखा तिस्सिना जि थःत छेँय् व परिवार-प्रति हे केन्द्रित यानाः खुसि जुयाच्वना । उकीया हे परिणाम जिम्ह पासा सुजाता जि स्वयाः गुली न्ययेक्वःने धुंकल ? वं गुली प्रगति यायेधुंकल ? वया न्हयःने जि गुलि लिउने लायेधुंकल ?

थ्याहाः धुनेवं सुगतया मतिनाय् जि थःत ल्वःमंकाच्वनागु । जिगुः छगू जक खुसि व मानसिक सन्तोष हे सुगतया प्रसन्नता खः । अफिसं ल्यानुक लिहाँवःम्ह सुगतयात वया यःगु नसा ज्वंल दयेकाः नकेवलय जितः अपूर्व सुखया अनुभव जुइगु । अले वं जि दयेकागु नसाज्वंल तसकं साःधकाः तारिफ याइबलय जि खुसि जू चाइगु । जिगु न्हिच्छीया त्यानु सुगतया प्रशंसां छत्यं लंकाबीगु । अले जि कन्हेय्या लागि न्हूगु नसाज्वंल नयेकेगुली ध्यानं तयेगु । जिमिगु दि गुलि न्हयइपुक न्हयानाच्वगु ?

निर्दया दुने जि निम्ह मचाया मां जुल । जिगु व्यस्तता न्हापास्वयाः अप्पो जुल । अयनं जिगु व्यस्ततां आनन्द हे जुयाच्वंगु ।

तर थौं सुजातायात खनाः जितः ताल कि थें दुनेया ज्यां यानाः गुलि जि सन्तुष्ट जुयाच्वनाः वहे ज्या छु थ्यः म्वातितय्सं यायेमफुला ? छु जि थाकः थ्वनागु हे भतुली जक सनेतला ? थौं जि नं सुजाताथें

जागीर नःगु जूसा, छु जि थथें बांबीलाकाः बांलाःगु पतसि सिनाः थथें स्मार्ट जुइमफइला ? थम्हं थःत पूर्णरूपं छेँय् दुने समर्पित यानाः जिला ई स्वयाः न्हापा हे वृद्धया रूप धारण यानाच्वना । गुलि अन्तर खनेदुगु जि व सुजाताया दुथुइ ? बिचाः या थ्व उथलपुथलं जितः तसकं दिक्क चायेकाबिल । तर थाः नं छुं मस्यंनि । जितः थाःनं जागीर मिलयजुइफइ । जि याकनं जागीर नयेगु स्वये । अले सुजाता थें स्मार्ट जुयाः याकनं हे जि थःत हिइके ।

जिगु नुगः खं याकनं हे जि सुगतयात कनाबिया । जि मनं मनं विचा यानाकि जितः छम्हं घरेलू मिसाया रूपय् खनाच्वंम्ह सुगतं जितः अफिस वनीम्ह मिसाया रूपय् स्वीकार यायेफइमखु धकाः । तर जिगु बिचाःया अःखः जुयाबिल । जिम्ह सुगत जिगु ईच्छा न्यनाः छाअा जस्के जुल, तर छपति हे उत्तेजित मजु । शान्तभावं थं 'ज्यू' धाल । जिगु निर्णयया बिरोध मयासे शान्तम्ह सुगतं उखेंथुखें ज्वाँग् जुयाः छगू अफिसय् ज्या चूला-काबिल । जागीर दयेवं जि तसकं लयताया जि न्हिंन्हिं अफिस वनीम्ह जुल । छेँय् ज्या यायेत मनू छम्ह नं तयेमाल । तर जिगु न्हाःत थ्यागु जा नयाच्वंम्ह सुगत-यात च्यःया न्हाःतं थुगु जा के तरकारि साः मजुल । मस्तयसं नं जा वान्छवयेगु यात । गुकि यानाः जि गबलें च्यःयात ब्वःबीमालसा गबलें मस्तय्त, गबलेंला सुगत हे जा मनये दनाबनाबीगु यानाःहल ।

छम्हु बहनी जा छपे नयाबलय् हे फि निगः न्हूयेत । पत्रः तरकारिइ नं फि चिरीचिरी न्हेपल । जितः तं थःगु उलिथुलि हे मन्त । च्वःयात छथ्यु हुवकाबिया । निम्हं मस्त जा त्वःता दनावन । थ्यक सुगतयात स्वया, थला शान्तभावं सलाद जक नयाच्वन । थयागु शान्तरूपं जितः दुनेथ्यंक संकाबिल । पत्रः तरकारि तसकं थःम्ह सुगत थौं थां लात । थ्व बिचालं जिगु नुगः तसकं थ्वल ।

गबलेंनिसें जि अफिस ज्वाइन याना, अबलेनिसें सुगतया नुगलं पिहांवइगु तारिफ न्यनेत जि थां लाये-माःगु दु । 'मां, छ गज्याःगु सावक तरकारी दयेकूगु' धाधां जितः चुप्पा नइपि मस्तयगु माया जि बन्चित जुइमाःगु दु । हानं जावान्छवत धकाः थ्वः बीगु ग्याः चिकुं मस्तय् मिखाय् जि प्रति तंया चि लेलें बुयाच्वंगु दु जि थाः छु यायेमाली ? थ्व न्ह्यसः जिगु न्ह्यने ह्वातां दंवयाच्वंगु दु ।

जि बिचाः हे याये मफइच्वन । जि जगीर नया-च्वनागु आखीर सुया लागि ? थुगु जागीरं जिम्ह थाःत व मस्तय्त फि दुगु, मसाःगु, जा के तरकारि नयेमालाः कष्ट जुयाच्वन । इमिगु दुःखकष्ट खनाः जि दुखी जुया-च्वना धाःसा व जागीरं जितः गय् सुखी यायेफइ ?

जितः लगातार थ्वहे खं मूलुं सूथें सुयाच्वन कि जि जागीर नयाः छें अस्तब्यस्त यानाच्वना । लच्छिया निद्ध दां वइगु जागीरं जितः तसकं बिचलित यानाबिल । अप्पो ई बीमाःगु अफिसं जितः छेँय् ज्या यायेता ई बीमफुत । गुकि यानाः च्यःया भरय् छेँज्या त्वःतेमाल । सुगत व मस्तय्सं सावक छुं नयेत्वनेमखन । जिगु व्यस्तता इमिगु थ्वाः थ्यूल । न्हिलां जाःगु जिमिगु गृहस्थी मसायें जिआंमिआं दनाबिल । अय्नं सुगतया म्हुतु जिगु जागीरप्रति छगू हे बिरोधया शब्द पिहां-मवगु खनाः जितः अ मि पूर्थे पुनाबल कि जि धात्थें जिगु परिबारप्रति तःधंगु अन्याय यानाःच्वना ।

अले, थाःनं जि न्हूयाबलें थ्वहे बिचाः यानाः च्वनेगु कि जागीर त्वःने कि मत्वःते ? संभावना थुकी हे दुकि जि याकनं जागीर त्वःताछ्वये । छायकि छेँया लागि सुगतया कमाइ नं प्रशस्त गाः । अय्नं जि मस्यू थ्व जिगु निर्णय सहि जुइ कि मजुइ ?

नोट:

हिन्दी पत्रिका 'मनोरमा' य् प्रकाशित डा. अंशु डबरालं च्वयाथूगु "मैं दुबिधामें हुं कि कया करूं ?" नांगु लेखया आधारय् अनुवाद यानागु खः । छता मेगु खँ छ धाःसां छिगु दृष्टिइ सुषमाया निर्णय गये जुईमाःथें च्वं ? थं जागीर त्वःतूसा ज्यू कि मज्यू ? यदि छि नं थज्याःगु स्थितिइ लानाच्वंगुसा छिगु फैसला गये जुइ ? कृपया छिगु थःगु बिचाः 'ग्वाहालि' पत्रिकाया माध्यमं जितः च्वयाहयादिसँ ।

जि मचावलय्

सिद्धिचरण श्रेष्ठ

(साहित्यिक क्षयलय् जक मखु १९९७ सालया राजनीतिक क्षयलय् नं उलिकं सक्रिय भूमिका म्हिता श्राम्ह सिद्धिचरण श्रेष्ठ आधुनिक नेपालभाषा / नेपाली भाषा कवितायाः अग्रज स्वच्छन्दतावादी कवि खः । वय्कलं नेपालभाषा बाहेक नेपाली नं यक्को सफू च्वया थ:त युगकवि या सम्मान याकेत सफल जुगु दु। वय्कया नेपालभाषा उर्वशी, शिस्वाँ व धुस्वाँ पालीवधं, जूनकिरी व मेमेगु सफू पिहांवय् धुकुंगु दु। ७९ दँया वैंसय् नं थ:गु च्वसा न्ह्याका च्वनादि म्ह कवि भाजु थ: तथना नं त:धु मचाम्ह खः । तसकं सम्वेदनशिल कवि खः।)

प्र. स.

न्हिनय् गय् ज्वी धैगु खँ सुथय् हे सिदः धइथें मचागु अवस्था स्वया मनुया भविष्य गय्ज्वी धैगु सी दै। धाथेंला मस्त य् गु बानि व्यहोरा धैगु हे वयागु भविष्य यागु दसु खः ।

अथेहे जि मचां निसें हे प्रकृति लिसे यक्को मिलय् जू उकें जि प्रकृति लिसें यक्को ह्यिता । जित दुधकोशी खालकि दुरु हे वा: थयां च्वंगु थें च्वनिगु अथे हे सुनकोशी खालकि अनं लुं हे वा: वयाच्वन कि धैथें च्वनिगु अन सध्याइलय्या विनिभा: या किच:लेला न:हे लुं थें टल्कें जुया च्वनिगु । थ्व हे जित ला:गु प्रकृतिया छापंला मस्यू जिगु कवित्वभाव परिस्कृत जुल ।

जिगु जन्म १०३२ जेष्ठ ६ गते पन्चमी तदनुसार वि. सं. १९६९ खुन्हु वखलढुङ्गाय् जुगु खः। जिमी बा मालअड्डाया हाकीम जुया अन च्वटेजुयाच्वंगुलि जिगु न्हय्दँ तकया न्हय्पुगु बाल्यकाल नं अन हे वितय्जुल। अानं जित अनयागु छुं छुं लुमन्ति बुलुसी च्वना नं लुमसे वः। जिमीथाय् छें या लिक्क आगमेय् छम्ह म्हे:खा प्याखं ल्हुया च्वनिगु, छम्ह हाकुम्ह खिचा थ खराचा अन निभा पाना च्वनिगु जिगु मनय् थौं थें लुयावइच्वनिगु ।

अय् जि प्यदँ / न्यादँ ति दुवलय् जित त:कं यागु खोपय् यागुलि जि उसीय् मन्त । उबलय् वाचाइलय् जि लासाय् ग्वतुला च्वना उवलय्लाक्क छह्म मनू स्वाह्याने च्वना जित वा धका: सताच्वन। जि मौं वात धया, "ठूलदाईले मलाई बोलाउन आयो म जाउँ हैं ?" मानं जित वय्मखु धा: धाल । जि "नाई" धया: छ्वया। व स्वाह्याने तु कुहाँ वन । लिपा यक्को दय्का जित माँनं कन व मनू मनू मखु यमदुत खः यदि छ व नापं वने धा:गु जुसा छ सीगु । आतले नं जि वय्दं

क्वनीगु वैसय् व मनुया क्वा अले वं फिनातगु हाकुगु लँ, तपुली व गलबन्दी लुमंसेच ।

उबले जिमी क्वा वखलइुन्नाय् मालग्रद्दाया खरिदार जुगुलि अनयागु बकि बुझे यायगु निंति छक कुमारी चोकं ज्वना खोरय् कुनातल । उबलय् जिमी मामु जित: द्यः या नां का छिमी क्वा यात याकन स्वताहई धइदिगुलि जि द्य: यागु नां: कयाबप याना: प्यनुन्पान्हु दुवलय् धात्थें जिमी क्वा यात स्वताहल । अथेहे जि दरवार हाइस्कूलय् स्वंगु तंगिलय् भर्ना जुया अन जिमीत इश्वर दत्त धंम्ह मासांबनं स्यनिगु । उबलय् इश्वर दत्त धालकि लसकं हाराम्ह (दायम्ह) मास्टर धंगु प्रसिद्धि दु । छक क्वनाकुथी इश्वर दत्त मासांवं पाठ न्यनाहल व मवंपित तपुगु तः हाकगु वेदया कठीं मुइकाहल । उवलय् जितनं पाठ मवगुलि जितनं न्यनिला धका: न्याना: जि मनमनं चहे द्यःया सिल पाठ याना: तर भाग्यं जिगु देपायाम्ह् पासायाके पाठ न्यना जित मन्यन । उकें जित: थ्व सिल पाठ यात धा:सा आपतय् वचय् ज्वी धंगु विश्वास दयावल ।

थथेहे जिमी क्वां जित: न्हयावलें वांलाक रामायण सफू क्वन धा:सा च्वय् सगंतं सन्तलासी भिनि देवं कुर्का हृद धाइगु उकें जि च्याद॓ / गुद॓ निसें रामायण क्वनेगु सुरू याना: थथे जि क्वनाच्वने बलय् जिमी मां क्वा च्वयनं सन्तलासी भिभि याना कुत्का हइगु । छक: निक: कुतं मवइबले वांलाकक मवोंगुली कुतु मवगु ज्वीका धका: वया सिवें वांलाक क्वनेगु कुत: यायगु । थुकें जिगु हृदयलय् कवको क्वनेगुलि स्वाहालि विल ।

थय्तला जि उमेरं झिस्वदं / झिप्यदं दसा निसें कविता च्वयगुलि मनन्वसागु खः तर च्वयमसः । छक जि कालीदास यात काली वरदान ब्यूगुलि कविता च्वयसगु धंगु खँ सिका । अले जिनं कालीथाके वरदान कायगु आसं स्वयम्भूया ल्यूने च्वंगु मन्जुश्री था: च्वं वनेगु आतक नं थौ थें लुमंसे व: ।

थथे मचावलय्या खँ कनधा:सा यक्को खँ दु । मचावलय्या निर्मलता व पवित्र भावना मदइवय् धकल । अथेहे जि मचा हे जुया च्वंसां गुलि ज्यू धंगु मति जुया वइगु ।

चुरोट स्वास्थ्यया निंतिं हानीकारक : छुं तथ्य

न्हयब्वंपि : दिव्या बज्राचार्य
सुनिता बज्राचार्य

चुरोटं जुइगु ल्वय्

१) चुरोटं पाचन क्रिया व पाकस्थलिया अल्सर याइगु यक्को सम्भावना दु ।

२) यक्को चुरोट त्वनकि हि पाखें संचालन जुइगु प्राणवायु (अक्सिजन) कम जुइ गुकें सासः ल्हाय् थाकुइ ।

३) चुरोटया कुँ श्वास नलिया ज्याय् पंग हइ गुकें ब्रोनकाइटिस धँगु ल्वय् जुई ।

४) चुरोटं वा ह्यासुसे च्वंका वामलाकावि गुकें वा सम्बन्धि यक्को रोग पिहा-वइ ।

५) चुरोटं यानाः स्वँः प्वाः, रुद्रघण्टी आदि थासय् क्यान्सर जुईगु यक्को सम्भावना दु ।

चुरोट त्वनिपिनि शारीरिक व मानसिक स्थिति

१) चुरोट त्वनिपिनि नय्गुलि स्वाद वइमखु थुकें इमिगु पाचन शक्ति स्यनावनि ।

२) चुरोट त्वनिपिनिगु मिखाया तेज नं विस्तारं सुनावनि ।

३) इमित प्रायः कब्जियत जुयाच्वनि ।

४) आर्थिक व नैतिकता पटन ज्वीफु ।

५) चुरोट इलय् मन्तकि ह्ला, तुति ह्द: पटय जुया तसकं कमजोर महसुस जुइ । थुकें इमित ह्लयोः मवयफु थ्व ल्वय् यात Withdrawl syndreine धाइ ।

६) थः यःगु चुरोट मन्तकि मूदखराब जुयाच्वनी ।

७) चुरोट त्वनिपि मिस्तय् अक्सर गर्भपात जुइ यदि मजुल धाःसा दुह्म मचा तसकं कमजोर जुया सिनावनि ।

न्हाय्पं ल्वय् झिगु देया स्वास्थ्य समस्या

-प्रो. डा. रामछायामान अमात्य

झिगु दे धार्मिक सहिष्णुताय् मुक्कं विश्वय् नांजा: । थ्व हे तत्वंगु धार्मिक संस्कार व संस्कृति याना: झिगु जनजीवनय् प्रतिकूल असरलाका च्वंगु खनेदु । झिथाय् सु मनु अज्ञात ल्वचं कल धाय्वं थ्वहे संस्कारया ठेकेदारत पाखें नि ल्वय्‌त पथय्‌याकेत स्वई अलेतिनी ल्वय् तच्वया बलधा:सा डाक्टरथाय् बना उपचार याका स्वइ गुगु समय व ल्वय् डाक्टरपाखें नं जुइगु सम्भव दइमखु । न्हय्‌पं स्यातकि न्हय्‌पंस्या द्य: थाय् वना पुजा याय्‌गु, वा स्यातकि वास्या द्य: थाय् नकि ताय्‌गु, प्वा: पि, कपा: किपा स्यासा पुनाहल ध:का जाकि भागिका पुजायाना छ्वय्‌गु चलेजुयाच्वंगु झिगु देया ज्वलन्त दसु ख: ।

नेपा: तसकं गरिब राष्ट्र जुगुली नं थन अशिक्षाया कारणं खा या बलि बिया ल्वय् लाय्‌केत कुत: याइ तर डाक्टर त केनेगु आवश्यक खंकिमखु । मेगु मुख्यगु कारण थनयागु भौगोलिक अवस्थायानानं दुगु साधन व सिवपरिचालन छुथाय् नं मेथाय् यके मफया च्वंगु खनेदु । उकें फुगु साधनं झि अन्धविश्वास पाखें ब्वाय् मजुसें "बालाचिगु व मचिगु पा:" धंधेंनु न्हापां झि थ्व पाखें नि सतंक जुइमा । थुकिया अर्थ ब्वाय्‌क म्याय्‌कं डाक्टर वयना डाक्टरतय्‌त ध्यवा कमय् याकि धइगु मखुकि सुनं स: स्यूपि पाखें फाइदा कया ल्वय्‌त पना झि सन्तानतय् भविष्य बांलाकिया निंति जक ख: । थौं कन्हय् फों वइपिन्स तकं "सिद्य दानम्, महापुन्यम्" धका: फुक्कस्यां याकन याकन हे फल काय्‌त स्वइगु, राजनीतिइ सनेसाथं सर्वोच्च नेता गणेशमान थें, व्यापारी जुइसाथं मणिहर्ष ज्योति थें तुरून्त जुइगु झिगु इच्छा थें तु झीसं नं छु ल्वय् जि द:सा छाय् तुरून्त पला: मछिगु ।

झि दन कि देनं दनी, झिसं दे देकिगु स्वलधा:सा दे छाय् बनेमजुइ । धात्थेंला झि यक्को धनि धुन था:ला छु भति ल्वय: सुचासां न्हय: लंला चाय्‌हे धुन, था: थ्व न्हय: सुनं खवासिला, पाठपिठ याना: थ:गु कर्मकाण्डय् लगें जुया तके मात्र अलेतिनी झि सन्ततितय्‌गु कल्याण जुई अन्यथा झी म्वानागु छु सार दै मखु ।

स्वस्थ जनशक्ति हे देया त:धंगु सम्पति ख: । स्वस्थ धाय्‌वले सिर्फ ल्वय् मदइगु जक मखसे मानसिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, राजनैतिक आदिया सन्तुलित संमिश्रम जुल धा:सा जक व पूर्ण स्वस्थ जुइफई । गथे कि सुनं छह्मसिकें ध्यवा यक्को दु व तसकं बांला:सा तर वया के सामाजिक मान्यता, राजनैतिक स्थिरता मदुसा वयात न्ह्यावलें छगु मानसिक

चिन्तां सतेयाना च्वनि गुगु त्वय् मखुसां स्वाध्यया निंति ग्यानापुगु कारण जुयाच्वनि ।

न्हाय्‌पं झीगु शरिरया न्यागु ज्ञानिन्द्रिय मध्ये छगु मुख्यगु अङ्ग खः तर झीथाय् पूर्व जन्मया फल धाःका सु कक च्वनेगु पुजा याना फाय्‌का छ्वयगु आदि जुयाच्वंगु दु । न्हाय्‌पं तिताः पिहां वसां सकसियां हे वइगु उकें थ्व त्वय् मखु धकाः उपचार याय्‌त याकेत स्वइमखु । थ्व हे मनुतयसं दकलय् न्हापां विचायाय् मागु खँ खः । धात्थे धाय्‌गु खःसा ति पिहांवगु न्हाय्‌पं गुवलें स्वस्थ न्हाय्‌पं मखु । थज्याःगु न्हाय्‌पनं मनुतय्‌त क्वाय् याय्‌फु नाप न्हाय्‌पुन न्हि दाया प्राणान्त नं जुइफू ।

मिखा स्यना चस्मा तय्‌माःसा सकसियानं बांलागु रुपय् काई तर न्हाय्‌पं मताया "हेरीङ्ग एड" न्हाय्‌पने तया जुइम्हेसित क्वाय् धकाः छिछि दुरदुर याई, उकें न्हाय्‌पं मतायिम्सनं म्वाय्‌कं म्वाय्‌कं समाजयागु कुदृष्टी पाखें बचे जुईत फयां फक्को थः थितिपिन्स त्वय् दुथें च्व, थ्यना स्वः धकाः बांलागु सल्लाह ब्यूसां बेब्जत जुई धैगु भयनं त्वय्‌धात तपुना लि लि चिलेतः स्वई ।

सन १९८० पाखे जुगु सर्भेलय् (खोजय्) थपाङ्ग मध्ये स्वछ्वय् छक्वला न्हाय्‌पं पाखें थपाङ्ग जुगु खनेदत । थथेंहे थ्व स्वछ्वय् छक्व मध्यनं न्यय्‌गु प्रतिशत (५०%) निम्याद्दं क्वय्‌पि दुगु थ्व सर्भे पाखें सीदत ।

थ्व लेखकं हे सुर्खेतलय् १३ वर्ष क्वय्‌यापि स्कूलया मस्तय्‌त जाँचियाना स्वइबलय् झीगु प्रतिशत (१०%) न्हाय्‌पनं बांलाक मतापि पिहांवल । थ्व मस्त स्वय्‌बले फुकं स्वस्थ खनेदु तर जाँच पडताल याना: स्वइबलय् थथे सी दत । थुकि मध्ये गुगु प्रतिशत (६%) ला वासः याःना बांलाक लाय्‌के ज्यूनि व छगु प्रतिशत (१%) जक "हेरीङ्ग एड" तय्‌मापि पिहांवल ।

झिसं छेँस्तु न्हाय्‌पं ताः मताः स्वय्‌गु तरिकाः-

लचिका	महिना व वर्ष
१) लापाथाय्‌वलय् मचा थाह्ला न्ह् मन्ह् स्वय्‌गु	- बुसांनिसे प्यला (४ महिना) तक ।
२) नं स्वां त्वां सवय्‌किवलय् मिखा संकु मसंकु स्वय्‌गु	- प्यला निसें स्वीला तक ।
३) सतेवलय् ताः मताः स्वय्‌गु	
४) खँल्हाय्‌वलय् जवाफ मब्यूसें वास्यां न्हिला च्वनिगु ।	
५) न्हासः या लिसः मब्यूसा ।	
६) स्कूलय् बरोबर फेलजक जुयाच्वंसा ।	
७) सरे यागु ज्या मयासा ।	

न्हाय्‌पं पाक्य जुल धाःसा छु जुई ?

१) न्हाय्‌पंया जालीया प्वालं वइगु ति मवल धकाः सुक्क च्वने मज्यू वयात बांलागु सल्यचिकित्सा पाखें प्वातिगु याय्‌मा ।

२) न्हाय्‌पं बरोबर पाक्य जुलकि न्हाय्‌पं दुनेया क्वय् ज्वलाः श्रवण शक्ति ह्रास जुया वनेफू ।

३) गुवले गुवलें न्हाय्‌पनं वगु ति नापं नापं स्यनावनेगु गुकें याना: म्हुतु वेकोइगु, मस्वट्‌ाइडाइटिस, मनिन्जाइटिस, ल्याबिरिन्थाइटिस, इन्सेफलाइटिस व मगजय् न्हि दाइगु रोगत जुइफू ।

थुकिया पनेगु उपायत छु छु ले ?

१) न्हाय्‌पं पाक्य जुपि मनुत फयां फक्को चिकित्सक थाय् सल्लाह का: वनेमाः ।

२) मोल्हूइवलय् न्हाय्‌पनय् कपाय् टप्प तया ल्हूईमा वः छफुतिजक दुहां वसां हानं न्हाय्‌पं पाक्य जुइफू ।

३) न्हापा न्हाय्‌पं पाकय् जुई धुंकुपिसला चिकं छफुति हे न्हाय्‌पने तय्‌मज्यू, हानं पाकय् मजुनिपिन्त नं थुकें छु फाइदा याइमखु ।

४) न्हाय्पं सफायायेगु धका: छुनं वस्तु न्हाय्पं कोटुं याय् मज्यू । थुकें न्हाय्पं पाकय् जुइफू ।

५) आैसं न्हि काइबलय् तसकं सि सि याना: काय्मज्यू ।

मस्तय्त न्हाय्पं पाकय् मजुकेगु उपाय् छु ?

१) मस्तय्त दुरु त्वंकेबलय् पयतुका अथवा छ्यं च्वय् लाका तप्यंकतया त्वंकेमा । ग्वतुइका त्वंके मज्यू ।

२) च्वय्‌या दवको उपाय्‌त छ्यलेमा ।

३) मस्तय्त फतलें फतलय् शीशी दुरु त्वंकेमज्यू चम्चां त्वंके मा ।

थुलि याना: नं यदि न्हाय्पं पाकय् जुइगु मदित धा:सा डाक्टर वा अस्पतालय् तुरुन्त सम्पर्क तय्‌मा ।

★

✱ मिसाया उन्नति व अवनतिं हे राष्ट्या (देया) उन्नति व अवनति निर्धारित जुई

– अरस्तु

✱ राष्ट्रिय एकताया दक्व सिबें तः धंगु साधन खः मांभाय्

– मिश्र बन्धु

✱ पुलि चुपा ब्वायगु सिकं तुति चुपा ब्वायगु बांला:

- फ्राङ्कलिन द जवेल्ट

लोक-विज्ञान

सन्दर्भ खाडी तनाव व पेट्रोलया

–दिनेश भुजु

मध्यपूर्वया कच्मच्

सन् १९९० या पूर्वार्ध सारा विश्वया ध्यान पूर्वी युरोपया परिवर्तनपाखे आकृष्ट जुयाच्वनसा आ: लिपातय् वया मध्यपूर्व खासयाना: खाडी लागाय् जुयाच्वंगु दु। इराकं कुवेतय् सैनिक अतिक्रमण याना: कब्जा यासेंलि सम्पूर्ण खाडी लागाय् हे तनाव ज्वलनाच्वंगु दु थौ थौ देया लाखौं सैनिक जवानत, युद्धपोत, टयाङ्क व बमवर्षक विमानया उपस्थिति अन मनुतय् हृसंमसं थाइच्वंगु दु। मध्यपूर्वया थ्व कच्मचय् राजनैतिक व सैनिक ब:या स: तस: तायदुसा वास्तविकता धा:सा अनया ग्यांस (पेट्रोल व पेट्रोलियम पदार्थ) भण्डारत ख:।

संसारे थौकन्हय निहुच्छिया १४ करोड ब्यारेल ग्यांस बराबरया उर्जा उपभोग जुयाच्वंगु दु। सन् १९५० या तुलनाय् थ्व १४ गुना अप्व ख:। खासयाना: निगूगु विश्व युद्धलिया जुगु ब्यापक औद्योगिकरण व यातायात साधनया प्रच्युत उपयोग उर्जाया ययाप्सकं माग अप्वयावगु ख:। थ्व उर्जाया उप्व उपभोग जुइगु राष्ट्रत स्वभावत औद्योगिक राष्ट्रत जुइ। गथे विश्वया २५ प्रतिशत उर्जा अमेरिकाद्दत जकमा:सा रुस, पूर्वी युरोपेली दे व चीनयात याना: ३० प्रतिशत अले बेलायत, जर्मनी, फ्रान्स आदि थयागु विकसित राष्ट्रतयत ४० प्रतिशत मा:।

उर्जाया श्रोत त:ताजी दु –जलविद्युत, प्राकृतिक ग्यांस, परमाणविक भट्टी, पेट्रोलियम पदार्थ, वन-जङ्गल आदि। थुकिमध्ये थौं कन्हय जलविद्युत विश्वया ६ प्रतिशत उर्जा-माग पूरा यानाच्वंगु दुसा प्राकृतिक ग्यांस करिब २० प्रतिशत अले परमाणु शक्ति २.५ प्रतिशत। बांकी ५० प्रतिशतसिकें अप्व उर्जा-माग पट्रोल व पेट्रोलियम पदार्थ पूरा यानाच्वंगु दु। थ्व फुक्क वास्तविकता न्ह्याने तय्बले खाडी लागाया तनाव उकं राजनीति दुनेका पोलिटिक्स जक पक्का हे मखु।

ह्यागया संचय थौयात

खानीया चिकं छगु खास भौगभिक प्रक्रियां निर्माण जुइगु ख:। पेट्रोलियम परापूर्व कालय् जीव-जन्तुया स्हानाच्वंगु अवशेष तयार जुइगु ख: धंगुली यक्व सिया सहमती अनेदु। आपायाना: थ्व तंतचिनाच्वंगु सेडिमेन्टको रकय् मुनाच्वनिगु ख:। लाखंलख दं न्हयो पृथ्वीया भू भाग लखय् हे जा: अले उब्लेया जिबात्मा धाइपिं नं मुख्यतया जलचरत ख:। यक्वसिया छु धागु दु धा:सा थजागु हे जलचरत व सिमात सिना: ध्वविना

ल्हुहेंतय् देतना लिपालिपा जीवाणुतनापंया प्रतिक्रिया जुसेंली खनिज चिकं दैवगु खः । तर थ्व प्रतिक्रिया थथे हे बा थुकथं जुइगु खः धका: वैज्ञानिकतसें तिप्याप् धाःसा मफुनि ।

वैज्ञानिकतय् धापुकथं खनिज चिकंया जैविक श्रोत थौंस्वया ५७ करोड दँ न्ह्योयागु वेलियोज्वाइक युगया छगू जक कोष दुपि वनस्पति व जीवत खः । गथे डाइएटम, ब्लूग्रीन एल्गी आदि । नापनापं खुसि चुइकाह:गु स्वां-सिमात, जन्तु जनावरत नं थुकी देतना वनी । लिपा इमित चा, फिस आदि ल्हाकायेकुसेंली यक्व शताब्दीलिपा पेट्रोलियम व प्राकृतिक ग्यांसत तयार जुइ । धापु छु दु धाःसा खनीज चिकंया खास श्रोत थ्व हे जैविक वस्तुत खः । खास यानाः थुकी दाः (FAT) या भूमिका अप्व दु । अथेला लिग्निन धाःगु जैविक वस्तु बाहेक मेता फुक्कं गथेकी प्रोटिन, कार्वोहाइड्रेट, पिग्मेन्टस् आदि खनीज चिकंया आधारभूत श्रोतत: ।

पेट्रोलियमया रासायनिक संरचनाय् दकले अप्व भाग हाइड्रोकार्बोन (HC) या जुई । पेट्रोलियम वस्तुत ह्वानाकक च्याइगुया कारण नं थ्व हे हाइड्रोकार्वोन खः । दकसिवे मभिगु पेट्रोलय् हे नं हाइड्रोकार्वोनया अंश म्हू वचा नं ५० प्रतिशत दैच्वनी । हाइड्रोकार्वोन बाहेक थुकी सल्फर नाईट्रोजन व अक्सिजनया मात्रा नं छु छु दैच्वनी । पेट्रोल नःवइगुया मू कारण थुकी च्वंगु अल्काइल बेन्जिन धाःगु जैविक रासानिक यौगिक खः ।

गन गुलि दुथें

खानी चिकं उलि अपुक पिहाँमवः । पेट्रोलियमया मूना च्वनिगु म्हू वचा नं जमीनं १५० फीटति क्वय् जुयाच्वनी । उकें थुकित पिकायेत तःतःजागु तु म्हुइमाः । थजागु तु दकसिवे न्हापा म्हूगु अमेरिकाया पेनसिल्वानियामा इडियन ड्रायके धाःगु थासय् खः । थ्व सन् १८५६ स म्हूगु खः । थौं कन्हय् थजागु तु संसारे द्वोलङ्‌ मयाक दु । मध्यपूर्वय् जक हे प्यद्वनं मयाजुइमा: ।

भूगर्भशास्त्रीतय् सर्वेक्षणकथं खनीज चिकं संसारया छु सीमित थासय्जक उपलब्ध जु । थुकी दकसिवे तःधंगु साउदी अरेबियाया पसियन खाडीच्वंगु घावर खः । घावरय् ७५ अर्व ब्यारेल चिकं मुनाच्वंगु अनुमान दु । मेगु तःधंगु खानी बुगति खः । थ्व कुवेत सतिक खाडीया पश्चिमपाखेर ला व । थुकी नं अथे हे ६७ अर्व ब्यारेल चिकं दु धैंगु अन्दाज दु । मेमेगु तधंःगु चिकंखानीत अलास्काका प्रुधोबे, अल्जेरिया- सहारा मरुभूमिया हासी मेसाउद आदि खः ।ल्याखना स्वय्वले विश्वया ५२ प्रतिशत चिकंया भण्डार खाडी मध्यपूर्व क्षेत्रय् मुनाच्वंगु दु ।

विकल्पया खोज

विश्वय् उत्पादित कूल खनीज चिकंया ५० प्रतिशत धैंयें परिमाण यातायातय् खर्च जुया च्वंगु खनेदु । उकें प्राविधिज्ञतय्सं चिकंया इन्जिनया विकल्प लुइकेगु कुतः यानावइच्वंगु दु थुकिया कारण इलय् ब्यलय् जुइगु पेट्रोलया हाहाकार जक मखुकि खनीज चिकंया कुथी हे सुनावंच्वंगुलि नं खः । नापं वातावरणीय चेतनां नं थुकीत यक्वं बः वियाच्वंगु दु ।

डिजेल वा पेट्रोल इन्जिनया विकल्पय् थौं कन्हय् खनेदैच्वंगु इन्जिन मिथानोलया खः । मिथानोल प्राकृतिक ग्यांस, कोइला अज सितिवगु जैविक वस्तुतकं तयार यायेज्यु । थुकी मोटरया डिजाइनय् नं अपाय्सकं प्रभावित मया । तर मिथानोमया निति भतिचा भिगु व विशेष पार्टपूर्जा माःगुलि थ्व भतिचा थीके धंःगु छापु दु । मिथानोल धुंका मेगु छगू विकल्प खः प्राकृतिक ग्यांस हे न्ह्याइगु मोटरत । थ्व मिथानोलस्वया दँ नं दँ अले सफा नं जु । श्री लेंय् च्याकिगु ग्यांसथें थ्वैत दैनेत नं अपु हे धायमा: । तर कम्प्रेशर

छगू मा: । नापं ग्यासयात चिना तय्‌त तःग्वगु ट्याङ्की हे मा: उकें थ्व उलि लोकप्रिय जुइमफुनि ।

थथे हे विद्युत शक्ति न्ह्याइगु मोटरत नं पिदने धुंकुगु दु । थुकी खासयाना: निभा: छ्यलिगु फोटो भोल्टेक पाता व विद्युत मुंका तइगु ब्याटरीया झन्झट दु । थथेसां कुं मत्हवइगुलिं थुकिया लोकप्रियता अप्वइगु संभावना दु । थथेहे ल:यात रासायनिक विच्छेदन याना: पिहांवइगु हाइड्रोजनया माध्यमं चले जुइगु मोटर इन्जिन यान कल्पना जुयाच्वंगु दु । थुकथं विकल्प यक्व खनेदैवसां आयात पेट्रोलियम वस्तुया इन्जिनया छ्वय्‌फूगु इन्जिन खनेमदुनि । उकीं प्राविधिकतय्‌ सुझाव दु कि "आ:यात फक्व यातायातया माध्यम म्होजक छ्यलादिसं !"

✱ छु, भौचां छुंचिया निंतिं उचित कानुन दय्‌के फैला ?

- जोन ब्राइट

✱ थ: गु मां भासं च्वय्‌ वले थें अ: पुकक नुग: खंप्वकेगु ज्या कतं भासं जुइफै मखु ।

- स्वयम्भु ला. श्रेष्ठ

जब जि भौमचा जुया च्वना जित: माजू भिम्ह मला:,
आ: जि माजू जुया जित:, भौमचा भिंम्ह मला: ।

छगु हसी धापु

मस्त लाटाग्वाज्य जुइगुया हुनि (कारण)

कण्ठरोग दुपि मिस्तय्सं बुइकीपि मस्त आपा-यानाः लाटाग्वाज्यः जुइ । उकिं थ्व त्वय् दुपि मिस्तय्सं त्वय् मलंतले गर्भाधान हे मयायेगु बांलाः । उज्वोंपि मिस्तय्सं बुइकीपि मस्त लाटा ग्वाज्यः जक मजुसें वाग: था वा अपांग तकं जू वनेफु । तर छुं जुयाः गर्भाधान जू हे वन धाःसां नं शूक्ष्म निरीक्षण यानाः सम्भावित खतरा पाखें बचे जुइगु ज्याःयाना च्वनेमाः । अथेला थ्व त्वय् दुपि मिस्तयत अनियमित रुपं 'धिइ मज्यु' जुइगु वा गुह्य गुह्यसिकेला डिम्ब हे उत्पादन मजुइगु जुगुलि गर्भाधान नं हृतपति जू वनीमखु ।

कथुया च्वय्लाकक दइगु थाईरोक्सिन नांगु हार्मोन उत्पादन याइगु थाइराइड ग्रन्थी मनावलीक मनूयाके थ्व कथु सम्बन्धी त्वय् (गलः) उत्पन्न जूवनी । आयोडिन मगानाःहे कथु सम्बन्धी त्वय् उत्पन्न जुइगु मखु बरू आयोडिन दुगु कारणं यानाः नं कथुया त्वय् जूवनेफु । फिलिपिन्स विश्व विद्यालयया डा. जुवान एफ. तोरेशया धापू कथं मनूयाके कथुया त्वय् (गलः) उत्पन्न जुइगुया छगूयां छगू जक हुनि परम्परागत वंशाणुगत विकृति खः । वंशाणुगत विकृति श्री शरीरया आयोडिन-यात खः कथं छ्यलेगु क्षमतायातं निष्कृय यानाबी ।

समुन्द्रया सिथय् बसोबास यानाः प्रशस्त आयो-डिन दुगु नया जुईपि मनूतयके तकं कथुया त्वय् दुगु लुइकूगु दु । विशेषज्ञतय् विचाःकथं थुकिया कारण वंशाणुगत विकृति हे खः । फिलिपिन्सय् ला अन प्रत्येक छिम्ह मिस्त मध्ये गुम्ह्सिके कथुया त्वय् वा गलः दुगुथं धाःगु दु ।

गलः हृटे यायेत वासःजक नकेगु वा अप्रेशन तक नं याये मालेफु । थ्व ज्या मनूया जात कथं नं याय् मालेफु । तुयूपि मनूयत सिबें हाकूपि मनूतय्गु कथुया त्वय् लंकेत थाकु थैंगु नं चिकित्सकतय धापू दु ।

(विश्वभूमि अंलाश्व ११०६ भाद्र १८, ०४६ आइतवार)

---

* गन आलोचना यायेगु नियम मदु, अन अत्याचार अपुःक हे जुई ।

  - प्रो. लास्की

* साहित्य व कलाया क्षेत्रय् असफल जूम्ह व्यक्ति आलोचक जू वनि ।

  – डिजरेली

छगु न्हयूसः – वर्तमानया निंतिं

--शोभना चित्रकार

कने यागु सेमिनारया लागि थौं न्हिनेसिया २ ताःइलय् अफिसय् मिटिङ्ग दु। थौं- कन्हेया विषयवस्तुयात न्हयब्वय् माःगु व सेमिनारे जि नं थःगु अफिसया पाखें न्ययवाय्मागु जुगुलिं जि थौं सुथंनिसें जिगु ख्वों (Paper Presentation) तयारी यानाच्वना। सेमिनारया विषयवस्तु "थौं-कन्हेया व्यस्त इलय् असन्तुलित मतिना व नैतिक जिम्मेवारी" खः। थ्वहे विषयवस्तुतः कया जि धाय् माःगुं खंत च्वं च्वं जिगु मन थक्व हे गोलमाल जुइधुंकल। मिखाया कुंचाय् ख्वबीजा यधुंकीं। जिगु नुगः दुनें दुनें ख्वयाच्वंगु थें च्वनी। बल्ल-तल्ल ख्वय् सिधयूका तर जि अन च्वने हे फईमखु कोठा चिकुजुया सासः कुंथें जुई– जि ताहक अस्का तया वरण्डाय् पिहांवय। सुथंनिसें आकसय् गुम्म सुपाय् दुगुलिं थौं ख्वाउंसे च्वं, अन ख्वाउंसे च्वगुं फसं वरण्डायागु न्हयने च्वंगु सिमाबहः संकिवलय् उकीयागु सः नं मन ख्वाउंसे च्वनी। फाट्टफुट्ट बाः वय सुद जुई वरण्डां न्हाः पिकाया जि वया च्वंगु बाःया ल न्हाति फय् थ्व जिगु मचांनिसेंयागु बानी खः।

बाः वज्यागु गति वर्षे जुयाच्वनी जिगु लंःया लंचा दवव थ्याय् धुंकि। अय् जुसां जित वरण्डां दुने वने मास्ति वईमखु। व वर्षे जुया च्वंगु लः, फस लंकाः च्वंगु सिमाया हःनाप जिगु दिमागयागु जिगु सुमन्तिया हःनं फड्फडे जुया सनाच्वनी; जिगु मिखाया न्हयःने जिगु परिवार दवई।

जि प्यम्हं तता केहेंया पुचःले दक्वसिवें चिधिकम्हं खः। धाय्तला चिधिकपित दकस्यां हे मतिना याई धाई तर जि व भाग्यमानीपिनिगु पुचःले मलात। धाय् धाःसा काय्यागु आशा कया च्वंवलय वम्ह जि, जिगु मां–बौयागु मयःम्ह म्ह्याय् खः। आखिर जन्मे जुईधुंका लहिला माहेमाल तर जिगु पालन सामान्य वातावरणय् जुईमफुत। बाः न्हिछि छेंनं पिने, मांया ख्वा न्हयावने स्यूउसे च्वनी। जि मचाबलय् ख्वयाच्वंसा द छ्वयूकिंतु सुनं दईमखु. बरू उल्टाहे मां-यागु न्हाः नयमालिगु। मां- बौ दःसानं जि मन लुधंक मां-बौया मुलय् च्वना न्हिते मनं। न त गुबलें हे- बा ख्वःमाल मां-ख्वःदयका च्यू धःका पिरे हे याय् न। जि छगु उपेक्षित वातावरणतें हुर्के जुया वनी तर व परिस्थिति जि दुने हिनता भाव हया बिई। मन लुधंक मतिनाया आश यायां च्यांगुगु नुगःले दुने निराशायागु भावना बढे जुया वनी। जि सुयागुं न्हयने हे वांलाक खं न्हायगु, मनूतय् न्हयने हे च्वने मफुथें जुई तर जि अय् निराश जुइ न मजिल नि।

तर छम्ह बुरिम्ह मजी द हयय्‌कि म्हयाःवलें । मजीं दयनेबलय्‌ म्हयावले जि तधिम्ह मनु जुया यक्व आख ब्वना अफिसर जुईमानी धका: हयय्‌किगु थौं थें व्वं-मजी मदुसांनिसे संसारय्‌ सान्त्वना बिपि सु नं बाकी मन्त । बिपा छवय्‌ धुकुंपि ततापिनिगु व्यवहार थले यायां व छेंयागु विविध ज्या स्वं-स्वं छें च्वंपिंस जिन थ्व संसारय्‌ म्वाना च्वनागु दु धयागु नं स्वं मकु थें च्वनी । तर छें व छें च्वंपिन्त जि स्वमकें फइमखु । गुबलें- गुबलें ला सह्याय्‌ जि प्रति इमिगु लापरवाही तः । फुसां मफुसां जि छगु मौनताया जिन्दगी म्वानावने, बः सिवाय्‌ मेगु उपाय न दइमखु जिके । छगुज्या जि छु यानाः धाःसा अजीयागु सपना साकार याना: थःगु तुती हे दनेत जि मेहनत याना: आख ब्वनेगु शुरू यानाः । छेय्‌ यागु-असंन्तुलित व्यवहार खनाः जि जिगु मौनतायाना: थुलि कठोर जुयावना कि द छुनं फरक जुइमखु ।

विस्तार-विस्तारं दःम्हयाना वनी । जिगु स्कूलया आख ब्वने सिधई । जि थप आखः ब्वनेत क्याम्पस वने । थःगु छेंयागु ज्या सिधय्‌का ल्यं दुगु इलय आख ब्वना बांलाक पास याना: छगु जागिर नया तर जिगु सफलता खना सु हे खुशी जुया मवयं । जि मन सह्याना चुपचाप च्वनाःच्वना व अफिस व छे दथुइ जिगु जिन्दगी जेलाच्वनी । छकःनिक तसकं मन च्वईबले अफिसय्‌ च्वंपि जिगु पासापिसं मन्यंगु मखु, छाय्‌ छ जुल धया तर जि थःगु दुःख गयेयाना कयनेगु, जिगु नुःगले दुने च्वंगु वःमखुंगु धाः गय्‌याना कयनेगु । जि चुपचाप जिगु दुःख, असन्तोषया ब्वबि त्वना जिन्दगी बितेयाना च्वने ।

जि, जिगु मेहनतं अफिसया दर्जातक बढेजुया वने । थःगु तुती दने सक्षम जुगुलि मन लयताई तर ह्रानं जिगु व खुशी याःगु इलय्‌ दः साथ बिपि हे मदुगु लुमना मन हिकुलंका ब्वय्‌ मास्ते तर थहे जिगु सान्त्वना जि हे जुगुलि । थः मेस्यास्तु थतहे सान्त्वना बिया च्वने जि । शायद साथ बिपि मदुगुला मखुजुई तर जिगु मनं सुयातनं विश्वासयाय्‌ मखुत । छाय्‌धाःसा जिगु जिन्दगी सही निर्देशन व मतिनाया कमी यानाः जिगु सोचाइयागुआधार हे पानावन । सयकेगु व लुमंकेगु जिगु उमेरे जि थःयागु दुने छःगु शून्यता जक लुइका । जिन्दगीया पाठ सय्‌केगु इलय्‌ नं जिगु मानसिक स्तर चिधिकम्ह मचाया थें जुगु जि ल्वमंके मफु । जि याकःचा लंय्‌ वनेत नं ग्या थें जुइगु नं जि लुमं । जि सुयात दोष बिगु अस्तव्यस्त जिन्दगीयागु कमजोर भावनाया लागि । तर भगवानतः सुभाय्‌ दु जि थःथमेस्त बचेयाय्‌फत । जि जिगु कमजोर पलाः म्हयाका याकःचाहे जिन्दगीया यात्रा याय्‌गु संकल्प यानाः। जि विस्तारं म्हयाकागु पलाः । थौं मजबुत जुगु दु अय्‌नं जि लगंडा जुथें दः भान जूजि अफिसरया दर्जाय्‌ च्वना ज्या याना: च्वनागु जुसांजिगु तुती हें जि दनेफुगु जुसां, दःजि मरूभूमि तनाच्वम्ह मनु थें जु धाथें जिन्दगीया लागि मांया मतिया गुलि महत्व दुइपि दक्वं भाग्यमानी त खः गुमेस्या मतिनाया स्वाद स्यू थःगु छेय्‌या अर्थ स्यू । त्यंग पखाः दना श्या, लुखा तय्‌खतं वछें छें जुइमखु व छेंला खः तर मजबुत जग मदुगु छेयें । मांया मतिनायागु जग दय्‌का, समझदारीयागु पखाः दना, विश्वास व आत्मीयताया झ्या-लोखा तय्‌फुकुसा जक बनेजुई छगु मजबुत छें जिन्दगी म्हयागु हे थाःफय्‌ थसां बुंके फइमखु व छेंयात तर थज्यागु थुइकिपि म्हो हे दु थन । जि हे असन्तुलित मतिनां याना: अपाङ्ग जुम्ह मनू खः । जि थें जापि थ्व समाजय्‌ अक्ष दइतिनी यक्व ।

जिगु तने धंकुगु जिगु महत्वपूर्ण म्हि लुमंकुलिसें मन झन्‌ ब्वथें जुई । तर आः याय्‌ फइगु हे छु दु धकाःव म्हि लुमंका । थज्यापिन्त जि बचे याय्‌मानी तर याकचां यानाः नं जुइमखु । याकचां छु धाःसा विद्रोही, उत्ताबलीया नामं समाजया म्हयःने कलंक जुया च्वनेमाली । झीगु समाजयागु छगु परम्परा म्हयाय्‌ मस्तयागु मानसिक शोषण । नेपाःयागु गुलि गांमे जि खना काय्‌ मस्तया म्हयःने म्ह्‌याय्‌मस्त अस्तित्व मदुगु बराबर जु । अझ काय्‌-काय्‌ धा धां जन्मे जुया च्वंगु म्हयाय्‌पिनिगु जिन्दगी थःत जन्म बिपि मा-बौयात भार बराबर जु खनी । मखु धाःसा थः न म्हयाय्‌मचां जुया दुःख सिया बम्ह मां नं, व दुःखं थः म्हयाय्‌यात बचे याय्‌गु हरदःसे, थमेस्यास्तु

छाय् बीकेमा:गु ? खः दुःख धयागु दक्व मिलेजुया सहयाय्मा: तर दुःख बराबर इनाकाय्‌त गुबले स्थापित जुइगु पुलागु व न्हुगु पुस्ताबीच समन्वय ? मान्यता व जेनेरेशन नापंयागु सङ्घर्ष स्वला माया। मलिना, विश्वासयागु समाज, छगु शान्त विश्वयागु सिर्जना याय्‌त छाय् मनु त जुइमखु ? दिमाग निरास जुयावनी तर मखु प्रतिक्षाला याय् हे मानी। जि व जि थें आपि दक्व मिलेजुया थ्व अन्धकारय् दुविना च्वंगु समाजय् न्हूगु जः ला हयहे मानी तर जि स्यू, थ्व धाकुगु ज्या जुसा असम्भव मखु। जो उपेक्षित वातावरणे हुर्के जुसा जि मतिनाया जः बिइमानी जिमि पासापिन्त, पासाया. पासापिन्त अले जिगु समाज व ओंग विश्वय् शान्ति, सदभावनायागु स्वां जुया हुवइपि चिधिकपि मस्तय्‌त। छाय्‌धा:सा व स्वां हे खः ज्ञानयागु जुः समाज देः व विश्वयात सुव्यवस्थित याइगु व जः या संरक्षक खः थौं कन्हेया मा बौ पिं। जब कष्ट सहयाना जन्मे याय् धुंका छाय् हुर्केयाय्‌त मिलि चिलेगु ।;

'ट्वाङ्ग' घड़ीं १ ताइःले जुग संकेत बिइपत जि असंग जुई। वा वगु विइधु की, आकाश न्हाव: मिके चकनाच्वनी। जिगु मनूनं भतिचा क्याउसे च्वंच्वनी। जिगु मन् दुनेयागु तुफान शान्त जु थें च्वनी। मिटिङ्ग यागुइ जुगंलि जि मिटिङ्गे वने त फाइलत मिलेयाय्। क्वाउँगु फय् अझ नं चले जुयाच्वनी। जि क्वाउंगु फय्‌नापं न्हयाइपुक म्हितु म्हितु फाइलत ज्वना मिटिङ्ग जुइगु थाय्‌पाखे पला: न्हया:के तर लँय् वं-वं थौं कन्हे खने दयावगु असन्तुलित मतिनायागु समस्या जिगु दिमागे दयाच्वनी व नापं जिमिगु सेमिनारे उकियागु समाधान पिहांवई धयागु प्रति आशा जि दुने पंके जुयाच्वनी।

★

चिवाखं

ल्यायम्ह सूः

"जि थ्व वसुधायात थःत छिकथं हिइकावी!" बयागु ल्यायम्ह सूः बम मुइथें मुल।

ई विनावन। परिस्थिति हिल। बया चह पह पात। बयागु ल्यायम्ह सूः था:मिमन्वगु मकः थें क्वाउँयावन।

था: बयागु व ल्यायम्ह सूःयां बम म्युजियमय् तयातगु ममुइगु बम थें जक जूःवन।

★

यः – मयः

छह्म मनू लँय् न्यासिवयाच्वन बयागु न्हय् खाः खना: छह्म मनूखं थथे मनय् तल-थ्व बयागु कृत्रिम हिला खः। थ्व व मनूयात मयः:म्हेसिया प्रतिक्रिया खः।

तर मेम्हेसिनं धा:सा बयागु न्हिलायात तायेकल– बया हार्दिक पह व बयागु न्हिलाय्। थ्व अभिव्यक्ति व मनू यःम्हेसिगु खः।

उम्ह मनूयात यक्को लंजुवातसें नापला। तर इमिके धा:सा बयागु न्हिलाया छुं प्रतिक्रिया मदु। छाय् धा:सा इमित व मनू यः मयः धयागु हे मदु।

★

दुर्लभलाल सिंह
ओमबहा, यें

यात्रा संस्मरण

झण्डै सीइत्यंगु ईः

—मंजुल

व इलय् जि धरानय् च्वना च्वनागु । दाजू नोकरीइ मेथाय् वनाच्वंगुलि जि याकचा । थिनाथं म्यैकिवलय् । म्ये हालेवलय् पासापिं लिसे ग्रलमलय् जुइवलय् वा सुनं स्नेहीजनया नापं जुइवलय् दक्व जुसां जि बराबर छें लुमंका च्वनेगु । जितः मांया लुमन्ति वया च्वनिगु । ब्वा, दाजु, तताःजु, तता व किजापिं नापं च्वनेत जि छट्पट्य जुयाच्वनेगु । जितः थथें क्वं मोहनी नं भतिचा तापासां नापसं तुतां चुया वयाच्वन ।

छन्हू गामं जिमि छम्ह जलाखला दाजु ग्राल वयकलं जितः तसकं मायायानाः धँदिल "मंजुल छें वनेनु । मां नं छन्त महसें वयमते धँदिगु दु ।" उहू ! जिगु ख्वालय् छकलं लसताःया दोछि मयाक सुयं त झलमल जुयाः च्यात । जि दनावनेकी फय्तुनावने, ब्वयावनेकी न्हूयाःनावने जुल ।

कन्हय् खुन्हु सुथय् न्हापां जिमिसं यात्राया सुभारम्भ यानाः । तसकं न्हापां ।

क्याः स्वने माःथाय् जिमिसं क्याः स्वनाः । नयमाःथाय् नयाः । जिमिसं बजिनं नयाः । तर जिमिगु यात्राया रफ्तार धाःसा छगुनासं न्हूयःने वनाच्वन ।

छन्हूं हे 'सुनवालुवा' थ्यंकेगु व निन्हु खुन्हु खुल्वक छें थ्यंकेगु जिमिगु सुर । उकें क्यू क्यूं धाःगु सॅन्याइ जुई धुंकानं जिपि तापाक्क 'सुनवालुवा' या मतः स्वस्वं व्वांय् वनाच्वना जि व जिमी छिमेकी दाजू ।

'सुनवालुवा' थ्यनिगु इलय् जिमिगु न्हूयःने क्यूंगु चा वॅय्वया देने धुंकल । लॅं ग्रलमलय् जुया बुंया कचिलय् लात तर छुयाय्गु ? वने हे माल । मनू जुइ धुंकाः लॅं माले हे माल । लॅं साथ विइगुला जः लय् जक खः । ग्रप्पो क्यूं धाय् धुंका लॅं नं मेपि जु ।

ग्ररूण खुसी स्वां...... यानाः न्हूयानाः च्वन वं भति भति ग्वाहालि यानाः च्वनं सिथः नाप लाकेगु निंति । लॅं दुगु थाय् छ्वइकेगु निंति । तर क्यूं तसकं दुष्ट जुयाच्वन व जिमिगु लॅं लाका यंकाच्वन ।

जि न्हूयःने :न्हूयःने व जिमि दाइ लिउने लिउने । जि ग्राकाशाकां छ्याचः लय् वना तुन । जिगु लाकानं छ्याचः लय्स्तुं थात । जि उकिल लिकायत कुतः यानाः मेगु तुति वल्लाक्क चुया, जिगु मेगु तुतिन छ्याचलय् तुनः नापं जिगु उकेथ्वंगु लाकानं । जि तुति लिकना पिहाँ वय् मफुत ग्रन् ग्रनं तुना वन । दाजू !......" जि थाय् हे च्वयूकः ग्रात्तं जुगु सः पिज्वयूकाः । तर नापं

च्वम्ह दाजु सिबें तापाथि सुनानं जिगु सः मताः । जि झन झन तुना वनाच्वन । जि गुलि दनेत स्वय् उलि हे तुनावनाच्वन । "दाजु......" जि ग्रात्त बाया हाला । जि मांया तुमुगु मुलः लुमंका ।

जि नापं बम्ह दाई जि थःहे दाई थें जुगुलि बयातन जिगु मांया तसकं साल । वयकनं तसकं छुयाय् छुयाय् जुल ।

"मंजुल तथ्यंक दने मते । दं, तथ्यंक ग्वारातु, जिगु थ्व कुसा ज्व । वयकलं जि पाखे कुसा न्हयाकल । जि थ्व हे यानाः गथे वयकल थंदिल । थाथें जि तुनावनेगु दित । जि न्याक्क कुसायात ज्वना । दाईनं कुसा न्याक्क साला जितः विस्तारं पिने लिकयाबिल । जि ध्याचः लय् तुनां मसित / जि म्वात /

थ्व साधारण ध्याचः जक मखु खनी मास (डल्डल) जुया च्वन थ्व । तथ्यंकहे दंगु जुसा विस्तार विस्तारं तुना जि सीइगु खई । छ्यः घज्वागु शोक लागु क्षण नं व खनी जीवनय् गुवलें गुवलें ।

जि थरथर खाना च्वना जिगु छ्य्व मायागु गुगु झन हे बलिदान जुल, जि उकित लुमंका च्वना । तर भतिचा जाय्का जब खतरा भतिचा विमानन उवलय् खाली तुति न्यासे बने मासां जि वईत लुमंका, न्ह्यु न्ह्युं वना ।

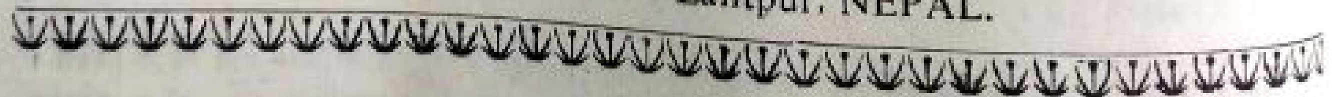
'सुनवालुवा' ध्यंका जिमिसं न्हा, तुति सिला वा नयाः ग्रले मस्त द्यना ।

४ असोज २०४७

पुच्वः ।

*

✱ छम्ह बौनं झिम्ह काय्यात लहिफं तर झिम्ह काय् नं छम्ह के लहि फैमखु

- यिहुस कहावत

✱ न्ह्याग् नं भिंग् ज्याः न्हापां असम्भव जुई ।

- वखाद

जवर्जस्ति करणी व कानून व्यवस्था छपुलु

--सरस श्रेष्ठ

विश्वया प्रत्येक देलय् नियम, कानूनया तजु मा जुगुदु । नियम कानूनन गुगु ज्या याय् ज्यु व गुगु ज्या याय् मज्यू धका क्वछिना तई । गुगु ज्याय् छुट विगु व गुगु ज्याय् प्रतिबन्ध यायगु हे कानूनया मू भाजु खः ।

थौंया प्रत्येक दे चाहे व सभ्य धजुइमा वा असभ्य, धनी जुइमा वा गरिब धजुइमा न्ह्याथाय् नं यौन अपराध न्ह्यिया न्ह्यथं अप्वया वनाच्वंग दु । मेगु शब्दय् धायगु खःसा संसार हे थजागु अपराधं ग्रसित जु । नेपाः व भारत थजागु देयाला खं हे गन ख गन यौन स्वतन्त्रता (Free Sex) या धारणा दुगु देलय् नं यौन अपराध उतिकं हे जुयाच्वंग दु ।

नेपाःलय् नं यौन अपराध जनसंख्या व भौगोलिक दृष्टिकोणं स्वयगु खःसा मेमेगु देलय् सिवें कम धकाः धाय्मज्यु । अभाय् नं थजागु अपराध अप्वया वनाच्वंग दु । थुकथंया अपराधं पिडित पक्षया स्थिति स्वल धाःसा मेगु कठोरगु फौज्दारी अपराध सिवें म्हव: मजु । थजागु कथंया अपराधं पिडित पक्षया जीवन जक मखु छें परिवार तकं स्यनाच्वंग आपालं उदाहरणत दु ।

राज्यया प्रचलित फौजदारी कानूनं या धाःगु ज्या ययागु व याय्मज्यु धाःगु ज्या यायगु हे अपराध खः । राज्यया प्रचलित फौजदारी कानूनं याय्मज्यु धयातःग अवस्थाय् मुं मिसायात करणी यायगु वा जवर्जस्ति यायगु हे यौन अपराध खः । यौन अपराधयागु परिभाषा आपायाना फुक विद्वानतय्ग विचाः छगु जु । गुकिया मुख्य सिद्धान्त सहमति (Consent) जुगु दु । गय्कि कानूनं निर्धारण यानातःग हदसिवें क्वय्या उमेरया मिसानापं वया सहमति कया करणीयासां नं व जवर्जस्ती करणी हे जुई । थ्व उमेर प्रत्येक देनं थः थःगु लकस, शिक्षा रहन सहन परम्परा कथं क्वछिना तई ।

यौन अपराधया सम्बन्धय् झीगु मुलुकी ऐन २०२० या थि थि महलय् कानूनी व्यवस्था दु । गु क्वय् च्वया थें दु ।

१. जवर्जस्ती करणीया
२. आशय् करणीया
३. हाडनाता करणीया
४. पशु करणीया

थ्व थ्यंगु महलय् व्यवस्था स्वय्वले सुनानं १६ वर्ष सिवें क्वय्या मिसा नापं वया सहमति कया वा मकासे व १६ वर्ष थ्वय्या मिसा नापं वया सहमति

थकाले डर, धाक, धम्की ब्यूना वा बल छ्यला करणीयात थ्व:सा व यौन अपराध ठहरे जुईगु व्यवस्था दु ।

यौन सम्बन्धी अपराध मध्यय् फुक्सिबे जघन्य अपराध जबजस्ती करणी जुगुलि थ्वहे जबर्जस्ती करणीया बारय् छुं चर्चा याना: च्वना ।

ज. क. छगु थजागु अपराध ख: गुकी पिडित पक्षया गुनं सहमति दैमखु । प्राकृतिक दृष्टिकोणं स्वयगु ख:सा थ्व अपराध छगु अमानविय ढंग थायगु जुई । थयागु अपराध थि थि हुनि यौन सम्बन्ध तय् मखंपि व्यक्ति वा अपराधी प्रवृतीया मनू वा बदलाया भावनां ग्रस्त जुया ज्याछिकथं धाय् वा मौका चूलात कि मिसा-या इ छा मदयूक ज. क. यःई । थजागु अपराध म्हंपि तेस्रो व्यक्ति मदैगु थासय् जुईगु जुई । थ्व अपराध यात कानूनशास्त्री तयसं **Night Offence** या संज्ञा बिया त: ग दु । तर अयूसां थजागु घट्ना सुध्द न्हिन-यान जुइगु उदाहरण त यक्व दु ।

यौन अपराधया श्रेणी दकसिबें जघन्य अपराध ज. क. ख: । थजागु अपराधय् पिडित पक्षया सहमति दैमखु धाई तर विद्वानतयगु कथं थजागु अपराधय् पिडीत पक्षयानं उतिकं हे योगदान दयाच्वनी अर्थात पिडित पक्षया सहमति बिना थजागु अपराध जुइगु प्राय: असम्भव हे जुइ गुगु ख मनोवैज्ञानिक ढंगजक थुहिक फै धैगु उल्लेख याना: त:ग दु । उदारणया निंति, थजागु बम: गुकि मिसाया मुख्य अङ्ग बांलाक खनिदइ, अथेंस्तु खन्हाईगु चालां मिजंतय्त कामुकता यानाबिई गुकि मिजंया थ:त क:घायुगु शक्ति कम जुसि थजागु अपराध थाई ।

ज. क. विश्वन्यगु अपराध ख: । थ्व अपराध विकशित व अविकशित फुक्क देत ग्रसित जुयाच्वगु दु । ज. क. छु ख: ? धैगु बारय् **Kenny** नांम्ह विद्वान **Out line of Criminal law** सफुलिइ थजागु कथं परि-भाषित याना: त:ग दु । **"At common law the crin e of rape consists in having carnal know ledge of a woman without he consent. Although the offence is useally effected by violence it has been decided that the rape can be committed without the use of any violence, the essential point beicg that the woman's free consents and permission has not been obtained."** ज. क. थजागु अपराध ख: गुकी मिसा नापं थया सहमति मदयूकं शारिरीक सम्बन्ध तई । थ्व अप-राधय् आपायाना बल छ्यला तगुदइ । अथें थ्व अपराधय् बलहे छ्यलीमा धैंग मदु । छाय धा:सा कानून लोकैयाना त:गु सिबें ववयूया मिसा, नाप बल मछ्यंसे उमिगु सहमति कया: करणी यासां व अपराध हे ठहरे जुई ।

बेलायतया व्यवस्था स्वयग ख:सा अनं सुनं मिजं तयसं थ: कला:यात ज.क. याय् मदु धैगु व्यवस्था दु । छाय् धा:सा व्याहा: धुंका कला: नं स्वत: थ:भात नापं शारिरीक सम्बन्ध तयगु अधिकार दई धैगु सिद्धान्त दयाच्वगु दु । अथेंस्तु १४ दं सिबे म्हव: म्ह मिजनं ज. क. याय् फैमखु धैगु सिद्धान्त नं अन दु । तर थजागु अपराधय् व:थागु मतिदुग प्रमाणित जुल धा:सा थ्यात मतियार जुइफैगु व्यवस्था दु । बेलायतया कानूनं थ्वय् म्हेयथना कयंया शारिरीक सम्बन्धय् मिसा पक्षया सहमति दुसां ज.क. धका: धया त:गु दु ।

मानसिक ल्वय् दुम्ह मिसा नापं तगु शारिरीक स्वापू:–

मानसिक ल्वयं कया: च्वम्ह सु मिसा नापं म्हेयागु कथंनं शारिरीक स्वापू तल धा:सा व ज.क. जुइ । थुगु अवस्थाय् जुगु करणी मिसाया सहमति दु वा मदु धैगु स्वइमखु, थ्व स्वत: ज.क. जुई । थ्व व्यवस्था बेलायतया **Sexual offences act, 1956 sec. 127** यात सम्शोधन या: वगु **Mental health act 1959** सं यानात:गु दु ।

मन्दबुद्धियाम्ह मिसा नापतगु शारिरीक स्वापूः-

मन्दबुद्धियाम्ह मिसानापं वयागु सहमति कया याःगु करणी यातनं थनया कानूनं ज.क. हे ठहरे याई । थजागु करणी न्हयागु तरिकां यासां कानूनं मान्यता बिइमखु ।

नेपाःया कानूनी व्यवस्थाय् ज.क.या सम्बन्धय् यानातःगु व्यवस्था स्वय्‌बले मुलुकी ऐन ज.क. या १ नम्बरय् थजागु व्यवस्था यानातःगु दु "कन्या वा विधवा मेपिनि कलाः नाप, झिन्खुदँ सिबें चवय्‌या मिसा नापं वया मन्जुरी कया वा मकासे न्हयाथजागु करणी यासां अलय् झिन्खुदँ च्वय्‌या मिसा नापं वया मन्जुरी मजुईकं ख्यानाः, बल कयनाः वा कथं कथंया प्रभावय् लाकाः याःगु करणीत ज.क. ठहरे जुई ।

थ्व परिभाषां छु स्पष्ट जू धाःसा झिनखुदँ चवय्‌या मिसा नाप वयागु मन्जुरी कया करणी यासां ज.क. करार यागुलि ज.क. लय् बल हे प्रयोग यायम्वाः । झिखुदँ च्वय्‌याम्ह मिसा जुसा ज.क. जुगु खःसा थ ज.क. नं चवय् जुइत कुनः याःगु, ज.क. याम्ह मिजंयात धाः पाः जुगु दय्‌मा मखु गा ज.क. ठहरेजुई मखु कथ सिद्धान्त थवछिना तःगु दु ।

छगु ज.क. सम्बन्धी मुद्दाय् सर्वोच्च अदालतया फूल वेंच मुद्दाय् करणी सुचुके मफुगु अवस्थाय् लाना लिपा ज.क. याःगु धाःसां तविनं करणीयाःगु इलय् याका च्वनिम्ह, हल्ला मयासे करणी याम्हेनियां यायाथे याका च्वनिम्ह, व मिजंया म्हय् गुगु कथया घाःपाः मदुगुलि ज.क. जुगु खनिदँमखु धकाः विस्तृत व्याख्या यानातःगु दु। थ्व व्याख्यां छु ध्वाथुई धाःसा मिसापक्षया सहमति मदुगु धकाः प्रमाणित याय्‌त ज.क. नं विस्यूं वनेगु यागु दय्‌मा धकाः सिद्ध ।

नेपाःया कानूनी व्यवस्था कथं ज.क. जुइत निम्न खँतयगु आवश्यक दुगु खनिदु ।

१. झिंप्यदँ चवय्, विधवा, वा भाःत दुम्ह मिसा नापं वयागु मन्जुरी कयाः वा मकासे न्हयाथजागु करणी ज.क. जुई ।

२. झिखुदँ पुम्ह मिसा, विधवा वा मेपिनी कलाः यात वयागु मन्जुरीबिना न्हयाथजागु कथं बलबलं यागु करणी ज.क. जुई ।

३. झिखुदँ पुम्ह मिसा विधवा वा मेपिनि कलाः यात स्वामदुगु प्रभावय् लाकाः याःगु करणी नं ज.क. जुई ।

४. झिखुदँ पुम्ह मिसा विधवा वा मेपिनि कलाः यात ख्यानां बलजफित याःगु करणीनं ज.क. हे जुई ।

थ्व खँ छु खँ थकं: धाःसा ज.क. जुइत बलहे छ्यगु मदुसां चवय्‌या प्यंगु तत्वत मध्यय् छगु दतः धाःसा ज.क. जुई ।

ज.क. थजागु अपराध मिजं पाखें जुइफई तर मिसापाखें जुई फैमखु धैगु कानूनं मानेयाना तसां व्यवहारय् छु दु धाय् फैमखु । तर अयसां नीतिशास्त्री, वात्सायनया कामशस्त्रय् आदिलय् मिजतयगु सिबें मिसातय्‌गु कामवासना अप्वः जुई धयातःगु दु । उकि मिसा पाखें नं थजागु यौन अपराध मजुई धकाः धाय् फैमखु । उकि मिसातय्‌त नं ज.क. या सजाय् व्यवस्था दयमागु खनेदु ।

ज.क. जुगुइलय् मिसापक्षं वेमन्जुरी क्यनेमागु वा थः ज.क. नं फक्वः चवय् जुइगु कुतः यागु दय्‌मा । थ्वहे कयंया छगु मुद्दा सर्वोच्च अदालतय् लाः गुलि श्री ५ या सरकार विरुद्ध नारायण श्रेष्ठया ज.क. मुद्दाय् ज.क. ठहरेयाय् न्हयो बालक छानबिन् यानाः पिडित पक्षया गुप्ताग नापं जाँचय् याय्‌माःगु व वेमन्जुरी क्यना घाःपा चि आदि लकिमाःगु वा होहल्ला यानाः वा स्वाहालि पवना जुसां मिजंया कामवासना मेथाय् स्वय्‌हिका वया इन्द्रय्‌त छुं भतिचाया निति शिथिल यानाः बिइमाःगु धका, सर्वोच्च अदालतं व्याख्या यानातःगु दु । थेस्तु ज.क. या

अपराध छम्ह जक: मिजंन याय् फैमखु व ज.क. या अपराध जुइत छम्हसिबें अप्व: मिजंत दय्मा धका: सर्वोच्च अदालतया फूल वेन्चं व्याख्या यानात:गु दु ।

डा. बि. आर. शर्मा यागु सफू "Forensic Science" धा:गु **Medical Jurisprudence** लि ज.क. जुगु धैगु प्रमाणित यायत निम्न खँत घट्ना जुगु थासय् दु मदु स्वय्मा धैगु उल्लेख यानात:गु दु ।

१. लासाय् वा थँय् हिलागु दु वा मदु ?
२. मिजंया सँ दु वा मदु ?
३. मिसाया बसतय् वीर्य (Sperm) दु वा मदु ?
४. मिजंया म्हय् घा: स्वं दु मदु ?
५. मिसाया म्हय् घा: स्वं दु मदु ?
६. मिसाया ल गुनाच्वंगु, सँ पुयात: गु दु मदु ?

थ्वय्या खँत ज.क. जुइत सबुत प्रमाण पुष्टि जुइगा धैगु **Medical Jurisprudence** या धापु ख: ।

ज.क. या अपराधय् दावि याइम्ह थम्हंहे फुक्क दसूत (प्रमाणत) पेशयाना पुष्टि याय्मागु व अदालतय् अनुशन्धानकर्तातिनं थजागु विवादय् विशेषज्ञत दय्मागु खनिदु । झीथाय् देशय् पैत्रिक सम्पति काय्या लोभनं थजागु अपराधत जुयाच्वगु खनिदु । थाय् धा:सा झीगु कानूनी व्यवस्था भा: तया अस्तित्व हे न्हकिम्ह मिसा यात अंश मदइगु व्यवस्था दु । उकि अंश काय्गु नितिनं थजागु अपराधत जुयाच्वगु थि थि मुद्दातपाखें पुष्टि जु । मुलुकी ऐन हाडनाताया महलय् कूलधर्म जुया वगु अव-स्थाय् बाहेक उगु महलय् तोकेयाना त:गु हाडनाता दुने-लापि मिसानापं वया सहमति दुसानं करणी याय् मज्यु अलय् करणी यात धा:सा ज.क. या महल संजाय् तोके यानात:गु दु ।

थि थि कथंया ज.क. या सम्बन्धय् कानूनं निम्न कथंया सजाय् व्यवस्था यानात: गु दु ।

झिप्वदँ थ्वय्याम्ह मिसायात वया मन्जुरी कया वा मकासे करणी यात धा:सा ज.क. जुई । थजागु कथंया अपराधय् खुदँ निसे झिदँतक कुनेगु व्यवस्था दु । झिप्वदँ थ्वय्यापि मिसायात ज.क. यात धा:सा स्वदँ निसे न्यादँ तक कुनेगु व्यवस्था दु ।

कानूनं यौन सम्बन्ध तय्मज्यु धका: तोकेयाना त:गु हाडनाता दुनेया मिसा नाप ज.क. यात धा:सा ज.क. व हाडनात करणी निगुं अपराध या:गु याना निगु थवथ एनं सजाय जुई । तर हाडनाता एनं जन्मकैद सजाय्जक ज.क. या थप सजाय् जुइमखु ।

ज.क. याबलय् यक्व मनू जाना कुरतावथ ज.क. यागुदुसा सजाय्या मात्रा नं अप्व: ज्वी । अलय् ज.क. लय् मतियार जुया ग्वाहालि ब्युपिनं दोषी हे जुई वनं सजाय् फेयमालि ।

चरित्रहीन वा व्यवसी मिसायात ज.क. यात धा:सा न्यास: दा व व दच्छि कुनेगु । नियुलि छगु सजाय ज्वी ।

ज.क. याय्गु मतिलं या:गु अपराधय करणी याय मखंगु व ज क. याय्गु स्वसा या:गु अवस्थाय मू दोषी व मेपित करणी यायत प्र-हेयाम्हसित करणी याम्ह सित सिबे बच्छि जक सजाय जुई ।

सु मिसायात ज.क. याय्गु व यायत अन्हेयाम्ह-सिनं वयागु दं काय्दइमखु । थ: भा:तया मतिले न्हकिम्ह मिसायात व भा:तया अंश दैमखु धैगु व्यवस्था दु । अय्नं सुनं मिसायात सुनानं ज. क. यातधा:सा भा:तया अंश कायदई । नापं ज. क. याम्हसिया बच्छि सम्पत्ती उम्ह पिडित मिसायात दई ।

सुनं पिडित मिसा थ:त ज. क. याम्हसित स्यायगु अधिकार समेत कानू· बियातगु दु । तर सुनं मिसा थ:गु सतित्वया रक्षाया निति ज. क. याय्त्यगु इनं छ घौ दुने घट्नास्थलय् वा अनं लिनायँका हत्या यात धा:सा कानून थजागु हत्यायात क्षमायोग्य याना-बिई । तर ज. क. जुगु छ:घौ पुलेधुंका हत्या यात धा:सा न्याद्व बं व निदँ तक कुनेगु, नियुलि छगु सजाय् बिई ।

थ्वय्या फुक्क खँतय्गु अध्ययनं छु स्पष्ट ज्वी धा:सा थापलयाना ज. क. सम्बन्धी अपराध व उकी सम्बन्धी ना:गु सजाय्या बारेय् ज्ञा काय्फई । ★

डा. नवरसानन्द

–पद्मरत्न तुलाधर

थाय् : डाक्टरया क्लिनिक ।

थ्कि उलेवं डाक्टर मतिनाया म्ये ह्वालाच्वंगु न्वनेदइ ।

श्रृंगार रस

१– माया रे रतन जिनं छंके माया । ह्री छेँय्‌च्वंह्म रतन जि नं छंके माया छ नं मुसुमुसु ह्लिल, जिनं वास्यावास्या ह्लिला ।

मायां न्ह्यागु न्ह्लाजक नं गुलि चाकुसे च्वन रे रतन ।। जि नं छंके माया···पुन्हिखुन्हु तिमिला थेँ छ न जितः तिमिला हे ।

न्यतापाँचय् पतिनं थियां गुलि माकुसे च्वन रे रतन ।। जि नं छंके माया··· (म्ये ह्वाह्वां थःगु क्लिनिकय् ज्या याइह्म सिष्टर (नर्स) यात खँ थें च्वनी ।)

– ए सिस्टर च्वने थुकूगु ला ! गबाय् जाल थें? जि ला खँ हे मखंका । [मछाः पहलं] जि थन सुं मदु धकाः म्ये ह्वालाबलय् उहुँ उहुँ यानाः मुनु छकः नं तयादी म्वाःला व । छेँय्‌च्वंह्म लुरनाः म्ये छकः ह्वालां नं, छि न्यनाच्वने ज्यूला व···

[म्ये न्यनाच्वंह्म सिस्टर मजुसे अनहे ज्या याइम्ह मेम्ह मिजंम्ह जुयाच्वनी ।]

– छ सिस्टर मखु मिस्टर ! [टेबुलय् तुगु फोनया घण्टी बेतालं न्याइ] अले छ थन छु यानाच्वनागु मिस्तर ? क्लिनिक चायकाः मिस्तर मिलय् यानाच्वनागु का ! का म्वाःल थाः सुम्क पिने च्वं हुँ ! जितः डिस्टर्वं याय्‌मते मिस्टर ।

हास्य रस

–२ [फोनया घण्टी बेतालं न्यानाहे च्वनीतिनि] क्याऽ बेताल घण्टी न्यानाच्वंगु थ्व ! [फोन ल्ह्वनी ।] हेल्लो···ध्यबा ल्ह्व ? छुकिया ध्यबा ल्ह्वय्‌गु जि ? थ्व म्हुतु गवलय् ध्यबा थुकागु दु धकाः ध्यबा ल्ह्वय्‌गु जि? जिलिसे ध्यबा ल्ह्वय्‌गु खँमखु ल्वय्‌यागुखँ ह्लानादिसँ ल्वय्‌यागु । छु धया: ?! जिगु वासः नयाः छिमि काय् वँय् जुल ? म्वाःगु खँ ह्लानाच्वनी वासः नयाः सुं वँय् जुइला ? क्वँय् नल जुइका छिकपिनि काय्‌नं अले वँय् जुल का··· क्वँय् छकू नं मनः ? अय्‌सा चरेस धकाः त्वंगु सरेस लात जुइका, जि सिल । अँ, अँ···छयनय् धकाः सँ छयनीगु प्यनय् ? घासा: धकाः लासा नय्‌त सनीगु ?! अँ अँ पक्का हे पक्का सेन्ट परसेन्ट वँय् जुल आम । ज्यू जि जाँचय् याना बी । आः थथें हे यानाबी । [स्टेस्कोप मिलय् यायां] ···अँ ठिक जुल···ठिक जुल·· आम्कन छिकपिनि काय्‌यागु छाति छकः आम फोनय् दिका दिसँ ला··· बस् बस् बस् ठिक जुल । अहो! नज्याःगु ध्वाक ध्वाक सः बःगु छाति ···नाति, छन्त छु जुल बाउ ? ···लथ जुन ? का का फोन बाःयात

बु। साहुजी खःला ?…अँ, न्ह्यनादिसँ खँ। छिकपिनि काय् लभ जुयाः वंयु जुगु जुराच्वन, सिल मखुला छि, हि…अँ, अँ, न्ह्यनादिसँ रे खँ। लभ जुयाः वंयु जुगुया मदु। उकिं आम फोन दिका दिसँ। थें,…छु धइदिया ? फिस ल्ह्व ? अज्ज हे फिस ल्ह्व धइदियागुला ? छू…? अयसा थौंतक सुनां सुनां घूस नःगु खः उपिं फुक्कसित घूस ल्ह्वकादिसँ अले जि नं माल धाःसा फिस ल्ह्वयावी। गातला छितः ? …मगाःनिऽ ?… जि फिल अप्वः नलऽ ? छि अप्वः लवः नयवलय् ल्याः मदु जि फिस अप्व नयाबलय् ल्याः का छितः मखुला ? …छू… अज्ज वहे खँ… दिकादिसँ फोन [थम्हं नं फोन दिकी।] वेतालह्म मनू व मस्तय् कमिकय्च्वंह्म बेताल थें का फुइ याःगु… जि लातकि ताल नकावी… खः लय् सा…

करुण रस

३– [फोन दिकाः छ्यं ल्ह्वनेसाथ]– का, सिस्टर नकातिनि ला ? छाय् लिबाःगु रे ? भो छम्हं पलि पलि कुतुं वनाः? अले छिकपिनि किजा छु स्वइच्वन रे ? अले छु जुल रे छु जुल धइदिसँ, पलि कुतुं वनाः सित लाकि छु छिकपिनि भो ? …सितऽ ? …ठहरँ हे सितला ? च् व् ष् विचरा भो ! ह्निगःतिनि सिस्टरयाथाय् वयाबलय् खनाह्म अयच्वंक हिसिदुह्म, अयच्वंक बांलाःह्म। जितः ला पालिनिसँ नुगः मछिना वल सिस्टर। सीसाथ जिथाय् वासः याके हय् म्वाःला ? स्व गुज्वःगु नुगः मछिक सिनावंगु। स्व ह्लायपनं गुज्वःगुन्यनेमागु जि। ल्वासँ सिस्टर ल्वासँ, भो सीया स्वः ल्वासँ छितः थौं विदा जुल ल्वासँ। [सिस्टर वनेधुंकाः] विचरा सिस्टरया गज्यःगु दुर्दशा जूगु। पौ व्वाथः जुयाः नाजक ववयां मगानाः भो छम्हं पलि कुतुं वनाः सित। ल्वपुलि दुसा ल्वपुलि हे ल्वय्माःगु जि। स्व अंगुसां ल्वयांबी जि। पौ ल्ह्वने मफयाः वँगः छगुलि पुखू जुइगु, पौ भ्वांथः जुयाः भो छम्हं पलि कुतुं वनाः सीगु। हुँ…हुँ गज्यःगु गलि जूगु जिगु

देशया। देशया ल्वय् लाय्केगु वासः याय् मफया- च्वन जि। जि नुगः मछिन बाः बाः जि नुगः मछिन [भुग्लुं च्वनी]

वीर रस

४– [भचाल मूड पाकाः] तर जि स्यू, न्ह्यागु ल्वय्या नं वासः दु। मनूया ल्वय्या जक मखु, देशया ल्वय्या नं वासः दु। क्षयरोग निवारणया जक मखु भ्रष्टाचार निवारणया नं वासः दु। थौंको उन्मूलनया जक मखु अन्याय अत्याचारया नं वासः दु। धैर्य जक याय्माः फुक्क ल्वय् चबुक्क लाइ- तिनि। सुका चब्ब थें ल्वय् चब्बुइतिनि। [थाथाय् ल्वाक् ल्वाक् सः वइ] सु ? सिस्टर ला ? थ्व, पासेन्टत गवःह्म दत ? छह्म छह्म पानाः छ्वयाहुजि। मनू स्वयाः स्वया; मनूया क्वाणः स्वयाः स्वयाः फिस धाय्गु खंला ? ब्लाक मार्केट याइपिं, घूस नइपिं, स्मगल याइपिं थें च्वंसा यां फिस नं बरय् याय्गु। छ्वया नं मदुपिं न्ह्य नं मदुपिं थें च्वंसा फ्री धाय्गु, धिक्कारः हे याय्गु मखु। यांनिःशुल्क क्लिनिक थकाः फुइ याय्गु। का हुँ, पासेन्ट छ्वयाहुजि। छु धयाः ? जिव पासेन्टयागु ल्वय् लाय्के फइमखू ? छु ल्वय् जुगु वइत ? छु धयाः ? …क्यान्सर ? क्यान्सर ला छु क्यान्सरया थबु क्यान्सर जूसां लाय्का बी जि। क्यान्सरया विरुद्ध युद्धया घोषणा याना- तइगु दु जि। व क्यान्सर मानव मात्रया शत्रु खः। व शत्रु महाशत्रुया नाश विनःश याय्त जि न्ह्याःवले तयार दु। कम्मन, च्यालेंज क्यान्सर, च्यालेंज। छन्त ला छन्त अपरेशन थियटरय् तयाः चाः चाः हुइका बी, फाताफाता पुइका बी। मःपः तिया बी, लाफः पियाः बी। तरवारं पाना बी। हुँ…जितः ह्म हे मस्यूनि। जि नं छह्म नेपाली डाक्टर खः, जि नं छह्म वीर गोरखाली डाक्टर खः। हम बहादुरी के साथ पीछे हटने वाला नहीं, हम बहादुरी के साथ आगे बढ़ने वाला है। जितः छु सम्झय् जुयागु डाक्टर !

सोझा सोझापि नेपालीत समझय् जुयागु ? नो, नाउ वी भार नट सोझा सोझा, नाउ वी भार ग्रेभ ग्रायण्ड वी भार योर ग्रेभ । जनतायात गंसि यायां स्यायत बइपि छ थेंजा:पि शत्रुतयत, क्यान्सरतयत ब्वहे सिरिजयामुलु इवा: इवा: सुपावी··· । इवा: इवा: सुपावी___।

रौद्र रस

५– सर ? जित: स:तागुला ? छाय् सिस्टर ? ह्रानं वल ला क्यान्सर ? मखू ? मखुसा छाय् रे ? छु छ्या: ? व क्यान्सर जूह्म भोरिवाल फिस मबिसे वनS ? छंगु छ्यं छाय् फिस मकासे छ्वइगु रे वइत ! ग:नां ज्वना: काय् मस:ला फिस छं ? कवरि तछ्याना वी जि वइगु, ह्राय् तछ्याना वी जि छंगु । छाय् फिस मकासे छ्वइगु वइत ? छिमि सस:श्रबु लाकि छिमि सस:श्रबु व श्रयें फिस मकासे छ्वयत ? वं मब्यूगु फिस छंगु तलवं कटय् याइ जि, छिमि श्रबुया सर्वय् नं कटय् याइ जि, मांव: कटय् मयाय् । हुं···छन्त जि यू फूल, गेट श्राउट··· । संसार छगुलि स्व:ता सिना वनेत नुग: मस्या:, डाक्टरया फिस पुलेत नुग: स्या: वेइमानत । छ छाय् थांग्रांक ? छाय् ? आयुकि, सरासर आयुकि । ग्रास्कि धया ग्रास्कि ग्रास्कि । हुं··जिगु तं पिहां वय्लातकि···श्व न्ह्यावलें कट् कट् जुइगु फोन चट् चट् यानाबीला जि । करपि-निगु म्ववनीगु मखु थें, जिगु हे म्वनीगु ला ख:नि । [मुकिं टेबुलय् ह्ला: वस्वाइ । पलख लिपा–]

भयानक रस

६– [ग्राकाग्राकां तसल खापा स:वइ ।] हिं ! थारा हे न्ह्इक ! ·· गु व:गु स्व, मिस्टर ! यमांसा सीक । सीक वल सीख सीक । मसीसां सित धका: डेथ सर्टिफिकेट काय् धुंकूह्म संक । छ सी धुंकूम्ह छु या: वइगु थन ? लखंलख दां टायक्स पुले म्वायकेत मसीसां सित धका: डाक्टरया सर्टिफिकेट न्याना: कर मड्डाय् पेश या:ह्म छ । छ सीख स्वया: नं म्यानापुह्म सीक । देशयात कङ्काल याइपि छिपि । दैत्य स्वया: नं म्यानापुम्ह दैत्य छ, शैतानया श्रवतार छिपि । ग्रोहोहोहो· 'छंगुस्वा:हे गुज्व:गु म्यानापु ! मनूया कथा:ता: पुयात:ह्म राक्षस छ राक्षस । वय्मतेश्रय्मते जिथाय् वय्मते! जिछन्त मसीसां सित धाय्मफु । छंगु म्हुतुइ जनताया हि स्वनीगु थेंबा दु थेंबा । छंगु ह्ला: पतिनय् नरिंहया लुसि स्वया: नं च्वामुगु लुसि दु ··छ शैतान: हैतान, क्षैतान, तैनान, जैनान हू हो हू हू··· छ भ्रष्टाचारी, छ अत्याचारी विसि हुं वाथा विसि हुं जि खना: ग्याना: विसि हुं ! हो हो हो हो हो···गपाय् धिक: गु छ ! सर्ग: पाता: छस्वा, सर्वव्यापी छ ! स्व:स्व: थाय् छहे छहे, मस्व: मस्व: थाय् नं छहे छहे··

बीभत्स रस

७– [पलखलिपा फस्वया: लिस्वय् वं]– ऊं···छु नव:गु थ्व ! सीह्म छ्वगिना: वालावाला जुइ धुंकूह्म नव:गु थें नव: । छिछि छिछि गुज्व:गु नव:गु थ्व ! छि छि·· थूक··· ह्राख वायक वायक । नगर पंचायतं खिचासीपि जिथाय् स्वाने ता:लय् वांछ्वय् हल लाकि छु थ्व ! गनं वांछ्वय् थाय् मदुसा इमिगु हे वैठकय् खिचा सीपि ह्वंचिना श्रचार फी थें फिना त:सां ज्यूगु ख:नि ।···छि छि छि···धजक धइ बलय् हे गुलि घच्चा:गु, गुलि नव:गु नव: मचा:पि अरबोरित विश्व युद्धय् मनू सिना: छ्यालविछ्याल जुयाच्वंथें खिचा, भो, छुं सिनाच्वंगु थ्व शहर गुलि बीभत्स, ग्रोहो गुलि बीभत्स ! छि छि छि छि··

अद्‌भूत रस

८– श्रय् मिस्टर, सिस्टर व ? ···थन टेबुलया न्ह्या:ने पपतुना च्वने मा:गु मखुला सिस्टर? स्वS ! दुला स्वS। ···मदुS ! गन वन ले ? ह्राच: तक थनहे दुगु ! घर्राय् दुने दुला स्वS ! न्हाच:तिनि सिरिज तन धयां श्रा: ह्रानं सिस्टर गायव ।···थ्व खरती नं मदु । रद्दि टोकरी दुला, स्व स्व, याकन स्व ! थ्व माइक्रोस्कोप लुया: स्व ना, मखनी छ । पेसेन्ट छम्हेसित चाकरि याय् सइगु इन्जेक्सन बीमाल याकन स्व ! ···रद्दी टोकरी नं मदुS ! क्याS

गजब ! क्याऽ अद्‌भूत जुल थ्व ! आल्पीन जूसा थका: भिखां मखन धाय्, राजस्वं जूसा थका: हिनामिना जुल धाय् । अपाय्मछिधिक:ह्म मिस्टर नकतिनि दुह्म आ: मदु बाऽ ! क्याऽ अद्‌भूत जुइप: छक:निक: । चटक या: थें थकां: जुल । का म्वा:ल मिस्टर छ पिहां हुँ ! ···छू ? ··प्रेस्क्रिप्सन ? गुम्हेसित ? व प्वाथय्‌दुम्हेसित ला ? ··अं ख:, त्व: हे मनका । ना बी थकि । चाकु न्हि छग्वारा, थ्व: न्हि छधानी, खेँय् न्हि छगू दर्जन ग:, खा न्हि छह्म व बाह्म । लालमन क्याग: धने त्वय्का: । अले थ्वं छवालचा न्ह्य: बय्धुंका: । ना व्यु ! थुलि लछितक न्हि न्हि नय्‌गु धा ।छु जुया: नक्कलिगु सामान ल्वाना: उकि तागत मगात, ल: तागत जुल अर्थात ना:तागत जुल धासा तिनि भिटामिन बास: भाइवोना नय्‌गु धा । उकि नं मज्यूसा दाइवोना , उकि नं मज्यूसा ककावा:वोना, तरिवा:वोना, बाज्यावोना, व धाँय्धाँय् बाज्यावोना नय्‌गु धा । ज्वर ब:सा सीतामोल ज्वर मव:सा गीतामोल छगू छगू टाय्‌ब्लेट । अँ ···का हुँ । अले थन स्व मिस्टर : मेपिन्त प्रेस्क्रिपशन थ्व पावसय् चिट्ठा काय् थें काय्‌केगु । छपा ल्हा:तं फिस लिकाय्‌केगु मेपा ल्हा:तं प्रेस्क्रिप्सन लिकाय्‌केगु । सिल मखुला ? ···गय् छु धयाऽ ? हाइ ? ·आ: व ला जि छु याय् ज्यू ? सीगु म्वाइगु धइगु हे भाग्य जोग्यया खँ, वास:या खँ मखु, डाक्टरया खँ मखु धाइपिन्त जिगु प्रेस्क्रिप्सन नं भाग्य जोग्य हे का, का हुँ ·· ख:लेसा ।

शान्त रस

९– थ्व अन्धविश्वासी मनूत खना: जि ला दिक्क हे चाय् धुंकल । धा: धा: थें मज्यू, या: या: थें मज्यू । न्ह्यागु ल्वय्‌या नं हा लुइकेमा:, हांनिसें मांनिसें ल्यहें थना:ल्वय्‌या पुसा न्हंका छ्वय्‌मा: थ्यां सुनानं न्हाय्‌पनय् चश्मा तया: म्यंगु हे मखु । हा हां जिला त्यानुसे हे च्वने धुंकल । जित: ला बैरागी हे यानाछ्‌वइन । थ्व थोकन्हय् धा:सा हिंति बांलाक ल: नं व:गु मखु । संलिचाय् ल: तया: जूसां याउँक छक: म्व:ल्हुइ मास्तिवल । [असुका तइ] आय्‌या माय्कुँ म्यात:कें । अय् मिस्टर थन स्व ! क्लिनिक तिनाछ्‌व ! थ्व क्लिनिक तिनाछ्‌व ! थ्व फिसयागु ध्यबा जिमि छेँय्‌च्वंह्म अर्थमन्त्रीनीयात बुझय् याना थकि ना । हिसाब गोलमाल याय्‌मते न्हें ? जिगु मनया शान्ति भङ्ग जुइ । का हुँ नमस्ते ! शान्ति शान्ति ! का हुँ बाइ बाइ ! शान्ति शान्ति ।

[थकि बुलुहुं तिनाथनी]

[दर्शकतपाखें लापा थात धा:सा थकि तीगु भचा दिका: न्ह्य:नेथ्यंक वया:]– दर्शक भाजु मय्‌जुपि ! आमथे तारारारा लापा थाना: देशय् हुल्ला यानादीमते । कृपया शान्त जुयादिसँ । शान्त शान्त ! [थकि] (न्हू ययाः 'हाफ् ब्वायल')

* जि समययात बरबाद याना:, आ: वं द याना च्वन ।

- शेक्सपियर

"छुक न्हिलेला कि ?

हा हा ऽ ऽ ऽ ....!

छक आइन्स्टाइन थः पासालिसे गनं वनाच्वंवलय् लावक वा वल । वं काचावक थःगु पुयात:गु हॅत त्व:ता थःगु कोटया म्हिचाय् स्वथन थ्व खना: पासाम्ह अजुचाया न्यन, "छाय् हॅट म्हिचाय् स्वथनागु, छंगु सं मव्याइला ?

★

आइन्स्टाइन- सं व्या:साला छु जुल धका: भतिचा जायका गंहे यनी, थ्व थिकेगु हॅट छाय् स्यकें धका: ।

निम्ह छिमेकि यक्कोलिपा नापलात । खं जुजुं थ: खिचाया वारे छम्हेसिन खं कनाहल ।

"छि स्यूला संसारे याय् मफइ धँगु छुं मन्त जिमी खिचां १० तक बांलाक ल्याखाय् सयके धुकल"

"स्यू"

"अय्, छि गय् सिल लय् ?"

"जिमी खिचां जित धागु लि ।" मेम्हं लिस: बिल ।

★

छम्ह वकिलं वकालत जुया च्वं च्वं हे मेम्ह वकिलन वो ब्यू ब्यू धा:ल "छ संसारया दक्व:लय् त:धम्ह गधा खँ च्वं । थज्यागु सबुत बियाच्वन गुगु अर्थ हे मदु ।

जज- (तं पिकाकां) अर्डर ! अर्डर ! ! छिमिसं लोमनला जि थन दु ।

★

बौम्ह- छंगु स्कूलं छ तसकं हारां जुया च्वन धका: रिपोर्ट वगु दु आखिर छ थ लुज: चित बयाम्हु-तुई वा दुख्बय्मा:गु धँगु छु दु ?

फाय्म्ह- ख्वनाकुथी दरकोसिगु ख्वा स्वया तर बयाजक म्हुतु चागुलि !

★

जज- छंगु सफाइया वारे मेगु छुं धायगु दनिला ?

अभियुक्त- दु हजूर, जि न्हि निक वा च्वलेगु छक मोह् ल्हुया सफा ख्वंच्वनेगु ।

★

"जिमी भा:त स्वांया तसकं शौकिन" थः भात.या प्रशंसा याया मेम्ह् पासा यात कनाच्वन ।

पासा- गथे ?

"व अकसर वहनि थनाच्वनिवलय् चमेली । कुसुम / पलेस्वां / चम्पा नां कयाह्इगु ।

जिगु भविष्य !

--अमृत मान ज:

वर्तमानं ज्वय् प्यूगु जिन्दगी,
वर्तमानं लाकूगु घा: नं जिगु भविष्य,
ग्याना कय्कय् कुनेत स्वयें च्वं ।
वर्तमानय् संयम जुया म्वायत स्वया,
अपशोच् ! जिगु थ्व वर्तमान,
स्यावला ह्: गंथें गनां वनाच्वन ।
वर्तमान व भविष्यया दथुई,
जि उखिला थुखिला मवया च्वन ।।
तर अय्सांनं
तिमिलाया अभावय्,
छगु नगुनं छुं भतिचा ज: ब्यूथें ।
जिगु जीवनया गनं गनं कुलामय्,
जिगु भविष्य थाना: च्वन ।।
जिगु भविष्य न्ह्याथे हे जुसां,
ल्यना च्वनेत स्वया च्वन ।
बहे भविष्यया निंति,
थौं जि थ्व वर्तमानय् तनाच्वना ।।
थौं वर्तमानं जित:,
न्ह्याबव हे कचिघा: लाईकथं,
कय्पुसां थपुइब्यू ।
जि व ल्यनेत स्वयाच्वंगु,
जिगु भविष्ययात,
कय्च्याकि विइमखु,
अहें ! कचिघा: लाकि विइमखु ।।
वर्तमानला जिगु घा: पा: जुल म्वाल,
तर भविष्ययात जि घा: पा:
लाकि विइमखु ।
घा: पा: लाकि मखु,
जिगु भविष्य ! ।।

*

अनुदित लेख

दाम्पत्य जीवनय् वईगु दुरी व समाधान

दाम्पत्य जीवन छम्ह मिसा व छम्ह मिजंयागु छगु न्हूगु जीवनया शुरुवाट खः । थःगु बाल्यकाल सिधया जवानीया उमंग शुरुबाट जुलिसेंहे मनूतय् पाखें स्यनाबःगु 'इहिपा' नं शुरु यानाविई दाम्पत्य जीवन । न्हूगु जीवन नापनापं छगु खुशी, आशा, उल्लास व उमंग नं शुरु जुई । धाथ धायेगु खःसा अपरिचित मनू हे जुसां निम्ह मनू, निगु परिवारयागु भावना ह्विला छगु जुइगु जीवन हे दाम्पत्य जीवन खः धाःसां ज्यू ।

छगु न्हूगु जीवन शुरुवाट जुगुलि व थ्वहे जीवन छम्ह मनूया लागि हनेमाःगु जीवन जुगुलि नं दाम्पत्य जीवनय् फयांफतले दुरी मवय्केगु कुतः याय्माः । थुकिया निंति दाम्पत्य जीवन हनिपिसं दाम्पत्य जीवनय् सामञ्जस्य हय्गु आधारयात लुमंके माः ।

१. एक आपसया ज्या व रूचिपाखें अभिरूचि काय्गुः-

झीगु समाजय् मिसा वा मिजं निह्म्हसिया अलग ज्या व रुचि दःसा उकियात सहभागी याय्गु म्होजक कुतः याई थुकि यानानं दाम्पत्य जीवनय् दरार वा फुट वय्फु । थः थः गु ज्या अलग अलग जुसां नं थःम्हस्यां याय्त्यनागु व यानाच्वनागु ज्याया बारय् थःगु जीवनपासा, थः भाःत वा कलाः यात धाय्गु, सहूलह याय्गु बानी दःसा दाम्पत्य जीवनय् अन् सुदृढता दयावई । निम्हं निम्हेसिया ज्या बारय् रुचि मकासे थः थः गु पहलं थःगु लंय् वनाच्वन धाःसा अन मचाय्क दरार वा फुट शुरु जुई ।

२. भावनायात कदर याय्गुः—

गुवलें गुवलें भाःतं कलाःया वा कलाः नं भाःतया भावनायात कदर मयासे थः थः गु जक विचाः वा इच्छायात प्राथमिकता बिइगु यात धाःसां नं दाम्पत्य जीवन कलहपूर्ण जुइफु । न्ह्यागु ज्या व विचाः यात थः थःगु राय बयनेगु व राय नेनेगु याय्माः ।

३. व्यक्तित्व विकाशः-

मनू न्ह्याम्ह जुसां नं थःगु व्यक्तित्व दय्केमाः । उचित व्यायाय्, साधारण जीवन, सन्तुलित आहारं आकर्षक व्यक्तित्व दय्केत ग्वाहालि याई । थःगु ज्ञानतः नं सीमित क्षेत्रपाखे जक सीमित मयासे रचनात्मक ज्या यानाः जीवनप्रति आशा व थःयाके नं आत्म-विश्वास अगय् याय्माः ।

४. असन्तुष्ट भावना व्यक्त यायेगुः—

मनूयाके थि थि कथंया गुण अवगुणत दई । छगु गुण छम्हसित योसा मेम्हसित मयय्‌नं फु । थम्हं

यानाःच्वनागु व्यवहार थःत बांलासां नेपित मयय्‌फु । थथे जुगुलि थःत मयोगु व्यवहार बारेय्‌ मन दुने जक तयामतसे खँ ल्याकेगु याय्‌माः । चि चिधंगु अवगुण यात नं अप्व: जोड बिया व्यङ्ग मयासे उचित सुधार याय्‌गु कुतः याय्‌माः । थथि मजुल धाःसां दाम्पत्य जीवन बांमलायफु ।

थजागु खँयात उपेक्षा याय्‌मज्यू । अथेहे मतभेद जुइवलय्‌ नं निम्हसियां हे मतभेद जुइगु कारण प्रति सचेत जुया विचाः याय्‌ फय्‌केमाः । थःगु पाखें दंगु खःसा व दंगुयात स्वीकार यानाः क्षमा फ्वनाः सुधार याय्‌गु कुतः याय्‌माः । क्षमा फ्वनेगु धयागु विनम्रता खः कमजोरी मखु । यदि थः कलाः वा भाःत याके नं छुं अवगुण वा कमजोरी दःसा धैर्यधारण यानाः वयागु अवगुण वा कमजोरी चिकेगु याय्‌मा । वहे कमजोरी वा अवगुण यात हतियारथें छ्यला वयात हिस्याय्‌गु वा क्यतेलेगु ज्ञन बांमलागु खँ खः । थजागु हुनिनं [कारणं] यानाः दाम्पत्य जीवनय्‌ दरार वय्‌फु । दाम्पत्य जीवनय्‌ बहसला अवस्य नं जुई तर व बहस जुसां न छगू रचनात्मक व सकारात्मक निसः वइगु जुइमाः । मेपिनिगु छेँया खँ, मेपिनिगु फेशन, रुपरङ्ग आदिया विषयलय्‌ बहस याय्‌गु गल्ती याय्‌मज्यू । पारस्परिक विचारविमर्श याय्‌गु जुसां समस्यायागु समाधान जुया परस्पर प्रेम व विश्वास नं अप्वइ । न्ह्याबलेंहे जुसां खँ ल्हाय्‌वलय्‌ उग्रता महसे धैर्यताया: अभिव्यक्ति अनिवार्य जुइमाः ।

अथेहे थःगु भावना नापं थः जीवनया साथी या भावनानं मिलय्‌ जुइकेगु खःसा थः नं वयागु भावना कथं न्ह्यालेफुने फय्‌केमाः । अथे जुसा जक जीवनय्‌ छगू सकारात्मक प्रभाव परेजुई व अलय्‌ न्हुगु सुख्वाः जुगु दाम्पत्य जीवनया सही अर्थ वई । आखिर दाम्पत्य जीवनय्‌ दरार व फुट वय्‌केगु व मवय्‌केगुला दम्पति थःगु हे ल्हाती खःनि । मखुला ?

मिसा समस्याया इतिहास

विकाशानन्द

दक्कले न्ह्यापां मिसा व मिजंया सम्बन्धय् खँ ल्हाय्बले न्ह्यसः छु थुइकेमाः धाःसा थ्व मिसा, थ्व मिजं, गुगु निगू वर्ग दु व निगू वर्गया अझ थ्वंत जैविक वर्ग धाय्, थ्व निगू वर्गया गुगु समस्या दुगु खः व धाःयागु समस्या मखु। थ्व द्वन्द्व दँ न्ह्यापायागु, वास्तविक रूपय् थ्व द्वन्द्व दँ पुलांगु समस्या जुगु कारणं याना: हे क्रमिक रूपं गुकथं वने माःगु खः अझ धाय् समस्या विकास जुजुं वल धाय्। समस्याला विकास जुल धाय् मज्यू थ्वला बढेजुया वल थ्वंत विकासजुया वल धाःसां छु जुइ मखु। थ्व समस्यायात धात्थें न्ह्यसः छ्वाथुइकेगु खःसा नेपाःया परिप्रेक्षया खँ त्वताः विश्वया हे खँ ल्हाय्मा। थुकियाहे खँल्हाय्बले नं मिसा समस्या मदुगु संसारय् गुगुनं मुलुक मदु। अले मिसातय्त क्वत्यलातय्गु (Domination) मयाइगु जाति संसारय् शायद हे जक दुई। शायद ! थ्व डार्विनं धाःथें बःमल्ह्याम्ह्सेसित बःल्ह्याम्ह्स्यां नइगु गुगु प्रकृतिया नियम खः व नियम दुने लानाःला मस्यू मिसातय्त गुगु क्वत्यलातय्गु प्रचलन खः व संसारय् हरेक कुनय् मनूतय्सं धाःजक मखु गुह निसें हे, मानव जातियागु विकास नापनापं हे यानाःवया च्वंगु खः। अले, थ्व क्वत्यलेगु गुगु परम्परा खः व परम्परायात धाःथें त्याजिक रूपयगु खःसा मनूतय्सं गुब्ले निस्सें कृषि समाजया विकास यात व विकास लिसे लिसें गुगु भौतिक सम्पत्तिया विकास यात उब्ले निसें धात्थें मिसातय्त क्वत्यलेगु (Doim-nation) यागु (मिजं तय्सं) धँगु तसकं सीदतः अले उकिसनं न्ह्यापा छ थ्वः (मिजं तय्सं) स्यां मातृसता-त्मक समाजनं धयातःगु दु। पुरूषं हे क्वत्यला तइ धयां नं तःगु दु थ्वला बिवादयाहे खंजुल तर थुकि माःगु खं छु धाःसां नि, थ्व सिबें न्ह्यापा गुब्लेकि मनू तय्सं थःगु सम्पत्ति धकाः धाःगु मदय्कु, व सम्पत्ति धकाः धाःगु मदुगुः ईः लय् शिकारी समाजय् पुचः (Group) लय् म्वानाच्वनी। शिकारी समाजय् छथाय् जङ्गलय् वासं च्वनः अन शिकारयात लांलां शिकार दतले च्वन, शिकार मन्तकि वथाय् त्वःता मेगु थासय् वनी गनकि शिकार दइ च्वन। थये शिकारय् थः पिन्स गुगु स्याना हःगु खः व थौं नया थौं हे फुकेमाल छगु कारण थ्व जुल अले मेगु चैं थाय् त्वला त्वःता वने मालिगुलि स्थाई वसोवास धँगु नं मन्त, उकि उगु इलय् मातृसतात्मक समाज छाय् धयातल धासा अनथाय् लाक्क कि सुयां थौथें निश्चित कलाः धँगु मदु अले मस्तय् संनं थः बौ सु ? धकाः सिया च्वनि मखु। तः म्ह वया बौ जुइकु, गुम्ह गुम्ह बौ जुइ वं धाय् फै मखु तर मांम्ह धाःसा छम्ह जक दँ च्वनि छाय् कि मांम्ह सियां बँत वुइ किगुलि यानाःव (मचा) मांया लमूलय् न्ह्यपो न्ह्यपो जुया च्वनि उकि मांम्हेसिया हे प्रभ्वः मू दया च्वन। अः वहे खंयात प्रकृतिया मेमेगु जीवनय्नं कायेज्यू गथेंकि हाः। थेंके लानी हाः छम्ह दइ वया थ्यबेरं भाले हाः व ज्यामी हाः यबव दयाच्वनी धायुबले

व छम्हेसियागु निंति गुम्हेसिनं यक्व सन्तान दयकी (उत्पादनयाइ) बेंगु थु: जोगु मू दया च्वनि कि व लानी हा: दयेकेगु ज्या नं फुक्कं सुनां याइ धायेबले वहे ज्यामी हां **Royal Jelly** त कया हया वहे रोयल जेली नकु नकुं नकु नकुं बैंत बजाम्ह छम्ह हा: दयेकि कि गुम्हेसि नं कन्हय बना: हानं सन्तान दयेके थ कयेमा: छगु प्रकृतिया नियम ख: थ्व । थुकथं छपाथें गुगु लानि हा:या मू हा:तयगु दथुइ दु अथेहे व आदिम समाजय् वा व शिकारी समाजय् मिसातयगु मू दु धंगु थुकिनं क्यो । अले लिपा मानव समाजय् विकास छु जुयावल धाय्बले बुलुहुं बुलुहुं मनूतनं विकास जुजुं वयाच्वन । इपि शिकारी समाज छक्कलं हे (धाय् थौं स्वयानं झिद्व दं न्हयो) विकास जुया कृषि समाजय् वल । कृषि समाज धाय् सातं इमिसं गुगु खेती याइगु ख: व खेती याना:यगु वा क:नि, मुस्या छु नं कयेवा अन्न थ:पिन्सतुं रक्षा याये सल । आ: कृषि समाजं निगु चिज हल । छगु स्थाइ वसोबास, छाय् धा:सा शिकार थें तुं छयाय् थौं मन्त कन्हय मेथाय् वना: का: वनेला मजिल व आवश्यकतानं मदु । थथे कृषि न्हयाब्लें छथाय् अलग्ग दइगुलि (इपि) न्हगाब्लें अन हे च्वना ज्या याना: च्वने मालिगुलि अन हे तुं छें दयेकेगु आवश्यकतानं दत हानं धा:कि (छगु धागुनं दुकि) "आवश्यकता हे आविष्कारयाजननी ख: धका उकथंहे (इमिसं) छें दयेकेगु याना: हल बहेछें मू च्वनेगु न यात । अन काचाक्क थाय् हिले म्वाल अले व छथाय् च्वना च्वनेगु गुगु परम्परा इमिके दत व परम्परां जिगु थ:गु बुं धंगु दत, थ:गु छें धंगु नं दत । नापनापं छता छु मन्तले धा:सा छें दत बु: दत अले बालीनाली नं दत तर व "जिगु बालीनाली छे बु कन्हय सुनां उपभोग याइगुले ?" धाय्बले कन्हय जि सीनावनि, मनू तय् गु ज्ञानला अनथाय् तक्क थ्यन हे जुइ । अले जि सीनावने धुंका: व सम्पत्तिया हकदार सुले ? धयागु अन न्हयस: दु । थ्व न्हयस: या लिस: लय् यक्व मिजंतयसं न्हकू तिया बिचा: नं यात: जुइ । व हे कथं इमिसं छु लुइकल जुई धा:सा, थेंबु थ्व जिं कमय् याना: हयागु गुगु सम्पत्ति ख: व सम्पत्तिया हकदारला दयेमाल छाय् धा:सा अन कार्य विभाजनला स्पष्ट रूपं जुइ धुंकगु हे दु गथे कि झीसं शिकारी समाजय् तक्क स्वयबलय् छे धंगु नं मदु छेज्या: धंगु दंगुला खंहे मन्त तर कृषि समाजय् थये खत्म छें नं दत: छें ज्या: नं दत: छाय् धा:सा कृषि धंगु थजा:गु चिज गुगुकि बुई ज्या कम अले बुं छेय् हयाला ता: हाक:गु प्रोसेस दनि वा लयगु वा: लया: छें तये हजि बैंत रक्षा या हानं वा: या: हानं वा:गु: हान चं रक्षायाना: ति । धाय्बले थनला ता: हाकगु छगु छे ज्या: या प्रोसेसदत । कार्य विभाजन ला सिइदत: । व सिबें न्हापा कार्य विभाजन करिब करिब मदु, अले थ्व कार्य विभाजन दये खत्म हे मिसातयसं छें ज्या: क:धायगु मिजं तय्सं पिनेया ज्या यायेगु धका: करिब करिब अस्पष्ट घोषणा जुया च्वगु सिइदु । अले मिजंतयसं थुकथं बुज्या यात: इमिसं शिकार नं मयाइगु ला खंहे मदु शिकार नाप नापं बुंज्या:न इमिसं यायेगु यानाच्वन उकि मिसातय्संनं सहयोग ब्युजुइ । तर बुं आ: अन सवाल सम्पति यागु ख; सुना सम्पति नइले धायबले निश्चयनं यदि जिगु सम्पतिख:सा जि वि ज्या: यायेगु ख:सा व सम्पतिया निंतिला कमसेकम छम्ह मनू माल नि गुम्हेसिनं जिगु थ्व सम्पतिया रक्षा याइ अथवा जि सीइ धुंका उकिया हकदार सु जुइ धाय्बले व जिगु हे सन्तान जुइ माल । अले अन निस्सें नातादार सिइ दयक दे बल: छाय् धाय् बलय् जिगु सन्तान जुइमाल । आ: जिगु सन्तानया निंति थन आवश्यक तत्व छगु संस्कृत माल बछु धा:सा बिवाह, यदि बिवाह मजुल धा:सा जिगु सन्तान धका: गथे याना: सिकेगु थ्व थथं धा:सा छम्ह मिसा या ल्यूने बिसौं जवान, पचासौं जवान, सयौं जवान मिजंत दयेफु । सुसु मिजंत पाखें गुम्ह मचा बुइगु ख: व थम्ह मचा धका: गथे याना: ल्यया कायेगु ? अन इमित आवश्यकता हे छु जु बन धा:सा व सम्पतिया हकदारया कारणं याना: इमिसं विवाह संस्कार आविष्कार यात । आ: विवाह संस्कार वल विवाह संस्कार वयेसातं सन्तान वल, सन्तान वयेसातं हे जि मदुसानं जिगु सम्पतियात रक्षा याइम्ह दत धंगु जुल । आ: मिसा समस्याया मूल आधार विन्दु गनं निसें खने दइ धा:सा विवाह संस्था निसें, गन निसें विवाह संस्था वल अननिसें हे मातृसतात्मक समाज च्युत जुया पितृसतात्मक समाजया सुरुबात जुल धाय्बले थननिसें मिसा गौण मिय महत्वपूर्ण जुल ।

म्लेता छु मानि छगु लिपा मेगु मेगु लिपा मेगु इमिसं विभिन्न हथकन्दतः छयूलेगु यात: (मिजंतय्)! बल याःगु बंल्हागेगु खःसां मिसातसिवें मिजंत प्राकृतिक रूपं बः लाप्न फु। इमिसं बलनं क्वत्यंल जुइ। तर बलं जक क्वत्यलालाः ताः ईः तक्क क्वत्यला तये फै मखु विद्रोह धैगुला दनाहे च्वनि। थथे जुगुलियानाः इमिसं मेःगु छगु ल्वाभः (हतियार) छु छ्यलले धाय्‌बले धर्म, निति, आध्यात्मा इत्यादि इत्यादी गुलिनं दु व चिजयात छ्यलेगु यात। यध्यपि धर्म आध्यात्मा, नीति, धैगु दमन याःगु निति हे जक वःगु मखु। तर व धर्म, नीति शास्त्रयात थुकथं छ्यल कि मिसातय्‌त दमन यायेत गथे यानाः धाःसा संसार भरया धर्म ग्रन्थय् मिसायात नीच, नर्क वनेगु लुखा (द्वार), मिसात धैपि मिजंत सिवें कमजोर थुकथं छगु पक्षय् हरेक धर्म अजागु मदु गुकिं मिसातय्‌ता न्याय यागु दइ। व धर्मयात स्वयाः वा व धर्मग्रन्थयात स्वया नं मिसातय्‌सं थःगु मानसिकता थुकथं कमजोर यानाः यंकल कि खः वा जिमिसं पूर्व जन्मय्ः पाप यानाः वैगुलि मिसा जुया जन्म जुल। थथे जुगुया हूनिनं यानाः थुगु जन्मय् भातःया सेवा यायेगु हे दक्वसिवें तःधंगु धर्म धाःगु दु। उकिं थ्वहे सेवायानाः च्वंसां जिल। आः अनं भातः याःगु सेवा यायेगु गुगु साजिश दयेका यंकल अथे जुया धमाधम मिज प्रमुख जुल, मिसाया महत्त्व गौण जुल, जुजुं जुजुं छगु निगु समाजया खेंल्हायगु खःसा विशेषयानाः मुश्लिम व हिन्दु समाजया खेंल्हायगु खःसा यक्व हे हृदयविदारक खंतः दु। हिन्दुया खंल्हायगु खःसा हजारौं वर्ष तक्क सतीप्रथा धकाः म्वाम्ह मिसायात सीम्ह मिजं यागु चिपय् (चिताय्) तयाः छ्वेका छ्वं बिल अयूनं सुनानं थुकिया विरोध याय् मफु। नं मिजंतय्‌सं नं मिसातय्‌सं विरोध यायेफत। मिजंतय्‌संला विरोध याइगु खँ हे मन्त, मिजंतला पोषक हे जुल। तर मिसातय्‌सनं उकिया विरोधय् छसः नं तये मफुत। मिसा तयसंला तय्‌गु सवालनं मन्त। इमित थुकथं कमजोर यानाः यंका तःगु हे दु। अथे जुवले हजारौं वर्ष तक्क थ्व सतीप्रथा गुहल, एकदम चलेजुल। आः थौं वया आधुनिक समाजय् नेपाः भारतथें जागु समाजय् तक्कनं गनकि मिसा स्वतन्त्रताया निंति उलिमछि आन्दोलन जुइ हे धुंकल। संसारय् संयुक्त राष्ट्रिय संघं थया मिसा व मिजं धैगु समान खः धकाः घोषणा याये धुंकल। अजागु छगु तःधंगु प्रगति लिपानं आःवया नेपाःया कानूनय् नापं भारतया कानूनय् नं अझ मेमेगु देःयागु कानूनय् नं जुइ व जि मस्यु, मिजंतय्‌त नं मिसातय्‌त नं समान धयाः तसां नं समान अधिकार मदु। व गथेकि आर्थिक रूपय्, कि छगु हे छेँ खाय् काय् नं बुइ म्ह्याय नं बुइ। काय् बुल धाःसा पक्काम्ह व छेँयाम्ह हकदार जुल। म्ह्याय् बुल धाःसा हकदार मजुल। धाय्‌बले म्ह्याय् छयाम्ह गैर ला? या कतः ला? वहे छेँय् बुइगु, व हे मां बौया सन्तान खःसेंलि अधिकारीला समान जुइ मागु खः। तर म्ह्याय् अधिकारी मखु। काय् जक अधिकारी खः। थ्व हे अधिकार विहीन जुगु हूनिनं यानाः हे थौं थजोगु सभ्य समाजय् वयानं भारतय् न्हिया न्हिथंहे भौमचातय्‌त छ्वेकिगु परम्परा स्वलना च्वंगु झिसं पत्र पत्रिकाय् स्वया वयाः च्वनागु दु। थ्व छगु हृदयविदारक खँ खः। अलय् मिसा समस्याया छगु दुग्य किपा नं खः।

कथंह ..

परिचर्चा

झी न्हिलेमाःगु छाय् ?

गुलिसिनं न्हिला स्वास्थ्यया निति तसकं आवश्यक धकेँ गुलि न्हिल ताः आयु म्वाई धाइ तर गुलिसिनं यक्को न्हिल धायवं सबय् मालि धाई धकेँ "झी न्हिलेमाःगु छाय् ?" थ्व सन्दर्भं सम्बन्धित थ्वया विज्ञ तय्‌गु विचाः प्रस्तुत यानाच्वना ।

-सं.

उज्जलकुन्दन ज्यापू (व्यङ्ग चित्रकार)

यदि झी ताः आयु न्ह्यइपुक म्वायेगु धःसा न्हिले माः न्हिइके माः । न्हिलं झीगु म्होहे इ जुनातवि झीगु नुगःलय् च्वंगु दुःखत ल्वमंका बिफू गुकि झीगु शरिर संचालन प्रक्रिया बांलाक जुइफै । मेगु थें न्ह्यू थ्वा बपि मनूत फुक्कसिया यई गुकि बया याकचा जुइगु अनुभव जुई मखु ।

जि स्वय्‌बलय् संसारया छुं नं थासय् थज्यागु ज्या मदुगुगु ज्याय् न्हिलेगु प्रतिबन्ध तयातगु दै । नेतां निसें अभिनेता, डाक्टर, इन्जिनीयर, वकिल, कवि, कलाकार, व्यापारी तकं न्हिलेगु व न्हिकेगुली गुबलय् नं चुकय् जुयाच्वगु दै मखु । लिकन, चर्चिल निसें विश्वया नांजाम्ह तानाशाही हिटलर थ्यंक न्ह्यपुसेच्वम्ह नेता धकाः नां जाःअथेहे आइन्स्टाइन, मार्कट्‌वेन, वाल्टडिज्नी, पिकासो, रविन्द्रनाथ टैगोर, आदि नं न्ह्यइपुपि ताःधंपि मनूत खः । गुपिन्स न्हिलेगु व न्हिकेगु क्षेत्रयाति तसकं व सम्मान याना छाया बिउगु खनेदु । चार्ली चेपलिन व लउरेल-हार्डी पिन्स ला झन थः थ्वया हे जोकर जुया झी फुक्कसित न्हिजक न्हिइका विश्वय् न्हिलाः थ्वयःया नायक जुगु दु ।

कार्टुन थ्वया जिलला, गय् याना जिल चित्रकार तय्‌सनं थ्व क्षेत्रय् अन् तःधंगु योगदान बियाच्वंगु खनेदु । वाल्ट्स डिज्नेया विचालं पिहावगु मिकिमाउस व डोनाल्डडक कार्टुन पात्रत: किपाह्‌ना बांच (कमिक्स) निसें कथा सं किपाः (फिल्म) तक संसारया कुं कुलामय् थ्यने धुंकुगु खने दु । थःला थ्व मचातय्‌त धकाः दय्‌कुसां ल्यासे, ल्याय्‌म्ह, बुरा बुरी तय्‌सनं स्वया न्हिला बया च्वंगु दु । अन् कार्टुन चित्र धौकन्ह्य् व्यापारिक क्षेत्रय् नं विज्ञापनया निति प्रयोग विस्तार जुयावगु खनेदु । ह्नानं संसारया यक्को थासय् न्यनावना च्वंगु डिज्ने लाइण्ड धंगु न्ह्यइपुगु थासय् झी दुहां वन धाःसा न्हिन्हिउँ हे इ बिनावंगु चाइमखु ।

आःझीथाय् पाखे हे विचाः यासां थौं कार्टुन चित्रं पत्र पत्रिका माध्यमं तःधंगु भूमिका म्हिताः वया च्वंगु खनेदु । सामाजिक, राजनीतिक थ्वलय् जुयाच्वंगु बांमलागु ज्या यात न्ह्यइपुक उलाकेना विगु थुकिया

बोलाग् पक्ष ख:। उकिला थौं कन्हय् थन नं काटु्न चित्रकारत धमाधम थनक दया बयाच्वंगु खनेदु। थ्व तथ्यकं बोलाग् खँ ख:।

प्रहसन पाखें सन्तोष पन्त, मदनकृष्ण, हरिवंश, स्व. मास्टर केशव, राजपाल हाडा। साहित्य पाखें स्व. भैरव अर्याल, केशवराज पिंडाली, सुर्यबहादुर पिवा:, रामशेखर, पद्मरत्न, श्रीकृष्ण अणु थें जापि कथाकार व साहित्यकार पिन्स मनूतय्‌त न्हिकेगुलीइ त:धंगु योगदान बिया च्वंगु खनेदु।

थाम्थें थाय्‌गु ख:सा झी नेवा:तय् सुनं थ: परिवारया मनू सित: धा:सा व शोकाकुल दिनयात न्हिइका छ्वय्‌गु निंति वर्षय् छक गाईजात्रा मानय् याय्‌गु चलनं दु थुकें सिइदु न्हिलेगु गुली आवश्यक दु धइगु। उकिं थौंया विश्वय् खनेदुगु तनावपूर्ण स्थितियात नं न्हिला: न्हिइका शान्त वातावरणे झिसं हय् मा:गु आवश्यक खनेदु।

डा. विजेश्वर वैद्य (चिकित्सक)

न्हिला प्रकृति झीत बियात:गु दकसिबे त:जिगु वरदान ख:। न्हि-न्हि अस्थाख दु:ख कष्ट पीर चिन्ता रूपी किलं ज्वा याइगु झीगु जीवन-स्वांयात छमा:या न्हिलां चक्कंक ह्वयेकेफु। थाइ, दकसिबे सुखिम्ह मनू व हे ख: सुनां थ:त स्वया: न्हिले फु। अर्थ हे दकसिबे स्वस्थम्ह नं व हे जुइ गुम्हं दुनुगलं निसें न्हिले फु। छाय् धा:सा झीगु नुगलय् च्वलनाच्वनिगु नैराश्यता, उदासिनता, चिन्ता व तनावं झीगु शरीरया ल्वय् नापं ल्वायेगु क्षमता म्हो यानाबी। थुमित न्हंका झी न्हिले फत धा:सा झीत ल्वचं कइगु सम्भावना म्हो जुइगु व ल्वय नं याकनं लाइगु जूगुलिं न्हिलायात चिकित्साय् विशेष थाय् बिइगु याना हःगु दु। उलि जक मखु न्हिले फुपि मनूतय् आयु ताहा: धका: नं अनुसन्धानं क्यंगु दु। उकिं ता:आयु व स्वस्थ जीवनया निंति झी न्हिले माल, झी न्हिला न्हिला जीवन हने फइगु वातावरणया सृजना याये माल।

मदन मोहन मिश्र (व्यङ्ग च्वमि)

झी थाय् कृषि विकाश बैंक, वाणिज्य बैंक, अरब बैंक, नेपाल बैंक, ब्लड बैंक दयां छुयाय् न्हिलेगु बैंक हे मदु। न्हिलेगु बैंक हे मदु धा:सा: खिचाया न्हिप्यों जक सं:सां न्हिलेमा: पिन्स न्हिच्छिया सयकडा नीन्याःगु (२५) दर कला: भा:त ल्वाना च्वँ पिन्त दानयाय् मा:गु ख:। कांग्रेस दय्‌थाय् च्वंगु सिद्धान्तय् त:मी चीःमी (धनी गरिब) तुगुलीं फुक्कसित न्हिलेगु मथय्‌फु, तर कम्युनिष्ट दय्‌थाय् (पार्टी) दुनेला समानताया सिद्धान्त कथं त:त: खागु विल्डिङ्ग निसें बल्चा थ्यंकं न्हिलेगु अधिकार दय् मा:गु ख:। स्वम्ह कला: नापं च्वना न्हिले धंगु मनसुवां लगातार कला: स्वम्हय् सितं छम्हं हे लुधंके मफया छम्हय् स्यां आङ्गस (आतंस) छम्ह स्यां ल्हा छम्ह स्यां कय्‌ता च्व साय्‌का च्वंम्ह मिजंयात न्हिइकिपी सु हे मव:। न्हि छक्व: निक्व: न्हिले फुसा रोग तना वनी धाइगु न्यनेदु तर चिन्तां याना: बुद्दा जुइगु म्हापा ससःलय् कला:या का: थनावलय् सस:या पिखालखुइ जित: लसकुसया वलय् लाक्क हाछिका: बया थिसिग हजार च्वबुत, काचा काचां हजार घर च्वना:। वच्छि ल्वय् वल बच्छि न्हिले वल। उथाय् लावक लसकुस याना: च्वंगु इलय् छम्हस्यां तुती थ:पाय्‌का ल्यूगुलि जि थ्वदल भ:मचा (भौमचा) मकासें वनेला धैथें जुल। इमि न्हिले मास्ते व:गु साय्‌क: खु दँ (६ वर्ष) तक (हाय्‌का तया) इमि म्हयाय्‌मचा सलके मछ्वयाबलय् न्हूपूगु साय्‌क सस: पि छ्वय् माल। मा:गु खँय् न्हि छक्व: न्हिले फसा मनू निरोगी जुई। झी:गु जन्म नं सकसित न्हिकेत हे ख: छ्वय्‌के त मखु। उकिं झी: सीना सुं न्हयू सा न्हिके थ्यू (बी)। मुस्मातय् मचा बुलकी क्वँगु सितलाकी न्हिला ग्वा न:धा:सिथं यंकिगु धा:सां सोम्ह यंकिबलय् लँ दथुं यंकिगु व सी:थं यंकिगु मखु। भम्चा पित बी बलय् थ्वया यंसां जिचा भाजु नाप तया वइ खुन्हु थ:छें

न्हिला वुहां वय् मा: पिनी छाय् क्वय् मा:गु जुई ? थौं यां न्हिलेमा: सा: यां न्हिलेमा न्हिलां म्वागु वइप् जुइगु खसां न्हापा न्हिलकी बा: वइगु ख:सां राणा प्रधानमन्त्री श्री ३ चन्द्र शम्सेर न्हिलकी देशय् विघ्न जुइयो तर २०१५ सालय् सुर शम्सेरया दरवार दुने परोपकार अनाथालयया:गु साहित्य सम्मेलनय् जि कविता (चिनाखं) ब्वनागु इलय् अप्वो मनू न्हयूगुली जित: म्वागु दाता धंगु पदवि बिया सभाया नायो कविवर केदारमान व्यथित जित: व्यूगु सिरपा: लो मंगु मखुनी। विभिन्न सम्मेलनय् चिनाखं ब्वना न्हिकूसां न्हिकागुली मनूत छम्ह हे म्वा: स्याका मसिगुलीं जित: हत्यारा हास्य कलाकार या सिरपा मबगुलीं जि मदन कृष्णयात जि न्हिकेगु अधिकार या बकस पत्र दानपत्र जि दनिवलय् ब्वया बिया।

न्हापांजा जिगु स्वीपु पीपु मयाक म्यालि ध्याचु जकया च्वमु बगंधु कलनं जित: छु नि छु यात धा:सा जि न्हिले मा:गु छाय् ?

सुभाय् बज्राचार्य

न्हिले हे मसयि मनूत: ला दई हे मखुयें च्वं, मनूत: न्ह्याम्ह न्हयू। अले वहे न्हिला जीवन हने स:पिन्सं मनू समाजया विकाश यागु ख:। न्हिले त करला मदु अथेसां न्हिले हे मखु धका: तं जक पिकाय् मा:गु नं छुं करया खं मखु। मनू भिंगी सकसिया निसें न्हिला जुई मभिंगी न्हिलि सां (न्हयुसां) म्याना धुक्क न्हिली अट्टहास याना: वा मुसुमुसु कया जक न्हिली। अथेसां अखतं वा न्ह्योखत मनूत न्हि हे न्हयू थ्व प्रकृति ख:। मनूत: स्वास्थ्य बांलाकेत न्हिलेमा। मनूखं मनू यात बांलागु व्यवहार यायेत न्हिलेमा। जि मनू ख: धंगु परिचय बियत न्हिलेमा। सभ्यताया स्वाब: बाहां बनेत न्हिला न्हिला बनेमा। सुसंस्कृत पि न्हिला हे जक सांस्कृतिक परिवेश दुथ्याय् फुगु ख: धंगु इतिहास दु। छुब्वा धायेकेगु, कत: पिन्त नुगलय् स्याकेगु व मनू जुया नं मनूया जुनी म्वाय् म्हो पिन्त धा:सा न्हिलेगु कर (Complasory) मदु। उथें यूरोपय् मनूतय्त छता ध्वाध्विक थ: समाज स्वना त:गु दु। न्हिलेत नुग: स्याना दिइमते। ("Do not be miser to smile please") हितलर गवले मन्ह्यू अथवा न्ह्यावलें गम्भिर उकि वैके छगु कुत्सित (बांमलागु) म्हाज्यु दु खनी धका: सकस्या स्यू। अथेहे न्हि जक न्हिला मनूतय्त बांमलागु व्यवहार यायेत छगु कूर्दभाषिय, राजनैतिक, कुतनीतिया आविष्कार कृष्णं महाभारतय् क्यना बिल। महाभारतया सृष्टि व प्रलय कृष्णया क्या: ख। न्ह्यागु खँय् नं उकि दुने पिनेया अर्थ दै थ्वैत दुने ध्यंक बाला मसोसां झं गु न्हि न्हि या जीवनय् न्हिलेगु हे छगु नीति ख:।

बुद्धं ला वैरीयात वैरीभाव तय्मते धका: ध्वा: छुइक न्हिलेगु व्यवहार तसकं उत्तम धका: कना बिज्यात। अथेसां सामन्ति युगय् न्हिलेगुली प्रतिबन्ध तयात:गुली बलं न्हिले पिइगु परम्परा याना: अन थौं तक्कं ज्ञीपि न्हिले म्या।

आ: तिनि ज्ञीसं सिल न्हिला न्हिला म्वायेगु अधिकार मदुसा ज्ञीपि आत्महत्या याना: सिना वंसां छुं पाइमखु। उकें सिइ धुंकातक्क सकस्यां नां कायकेत नापं साप् हे न्हिले माःह् भिम्ह् मनू व ख: धायेकेत नं न्हिला जुइ हे मा।

उकि छुं नं पीरं स्वपुलकि न्हिला समाधानया लंपु लुइकेमा। न्हिले फर्तकि तिनि त: स्वगीतसें नापं प:गु स्वय् लायेके फई।

उकि संसारय् दक्व समस्याया वास: बांलाक्क न्हिलेगु (Smile) ख:।

न्हिले हे मसयि मनू त गवलें सुखी जुइ मखु। स्वास्थ्य, शिक्षा व समाजया ज्ञन न्हिलेगु मागाय् हे जक निहित जुया च्वगुलि थौं छिनं न्हिला दिसं जिनं न्हिले।

शंभूजीत बास्कोटा (संगीतकार)

मनूत न्हिलेगुया यक्व अर्थ दई। गुबले गुबलेंसा मनूत थः थःगु जिन्दगीयात ह्वायुइका नं न्हिली तर अथे न्ह्युगुया हुनि (कारण) नं हे जक सियाच्वनी कि व छाय् न्हिला ? न्हिला स्वास्थ्यय् आपालं उपयोगी याइधाई। हानं धानधाई मचातय्त आपा न्हिकल कि बायावनीफु। थिनी यक्व नलकि थाइय: अथिहे न्हिला यक्व न्हिलकि ह्वय् मालि यः।

मनोरञ्जन पाखें न्हिलेगु नं न्हिला खः थःगु पराजय खना न्हिलेगु नं न्हिला हे खः। तर जितःला यथेताकि न्हिलायात थुइका न्हिलेगु हे छगु न्हिला खः।

मनूत मेपिनिगु नक्कल यानाः, मेपिनित हिस्याना न्हिकेत स्वइ। तर अजागु न्हिलाय् मेगु हे आभास् दई। थ्व मनोरञ्जन पाखें मेगु हे तालं न्हिकेगु जुल।

थः खुशीजुया प्वाः त्यु त्यु न्हिलेगु व खवि हांय्क न्हिलेगुली गुगु न्हिलाय् गुलि मज्जा, आनन्द दई वा गुगु गुलि मू दु धैगु खं ला न्हिलिपिन्स जक सिई। थः के नुगःले दुने दुःखया मि च्याना च्वंसां वा नुगः मछिना कक्कु थपाय् पु जुसां न्ह्योने थ हुनेमाःम्ह स्वीनिगु वाः खनेदय्क न्हिलाच्वन धाःसा थःनं न्हिलेमाःल न्ह्यु न्ह्यु थःगु नेताः कय् कय् जुने धुंकल। थःगु नेताः कय्कुं सिवें थःत न्हिला हे तसकं यः। न्हिला गय् जुया दतः वा धाय् मनूतय्सं प्रकृति पाखें न्हिला गय् यानाः कालः ? थ्व ला थः न्हिले वलय् मनन यायगु खं खः। उकि अो न्हिले माःगु छाय् ? धयागु खेंय् प्रत्यक मनूया थः थःगु हे दृश्य वा विचाः दयाच्वनी।

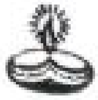
★

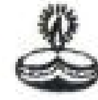

वि चि पाःगु चित्रला बेकार हे का। तःत पाःगु चित्रया खं हे मेगु। भव्य, तसकं बांला।

जिगु विचाःलय् छि कला समीक्षक जुइमा।

ख्यु मखु जि कला समिक्षक मखु जि गु ज्याला फ्रेम दय्केगु ज्या जक खः।

न्हूदँ ११११ व सुन्ति नखः या लसताय्

भिन्तुना

देछासें छिकपिनिगु सेवासं थि थि कथंया यक्व ग्राहक तय्‌त उपहार लाइगु कार्यक्रम
न्ह्यब्वया च्वनागु दु "शुभ उपहार कार्यक्रम"
"१६ लाया किस्ताबन्दी थ्रि सिटर सोफासेट"

प्रत्येक महिनाय् १२५/- तका पुला मोटर साइकल, २०" कलर T. V., १४" कलर व ब्लेटश्याम T. V.
सन साइकल, ग्यास स्टोभसेट, ५½' स्टीलया दराज, हिरो रेन्जर साइकल, लँ सुइगु कलया नाप
नगद १,००,०००/- तका नं त्याका दिसँ। झीगु 'शुभ उपहार कार्यक्रम' या
उपहारया लया चा थथे दु।

१. पहिलां निसें ख्वक्वगु तकया उपहार

प्रथम:- छम्हसित १४" B/W T. V.
द्वितिय:- छम्हसित लँ सुइगु हातेकल
तृतिय:- छम्हसित थ्रि सिटर सोफासेट

२. न्ह्यब्वगु निसें झिन्न्याक्वगु तकया उपहार

प्रथम:- छम्हसित १४" कलर T. V.
द्वितिय:- छम्हसित लँ सुइगु हातेकल
तृतिय:- छम्हसित थ्रि सिटर सोफासेट

३ झिन्खुक्वगु (अन्तिम) उपहार

प्रथम:- A छम्हसित नगद रू १,००,०००/- तका
B छम्हसित १४" कलर T. V. १ थान
द्वितिय:- A : छम्हसित १०० सि. सि. हिरो होण्डा १ थान
B : छम्हसित लँ सुइगु हातेकल १ थान
तृतिय:- छम्हसित २०" कलर T. V. १ थान
चौथो:- छम्हसित लुना सन साइकल १ थान
पाँचौ:- छम्हसित ग्यास स्टोभसेट १ थान
छैठौं:- छम्हसित ५½' स्टील दराज १ थान
सातौं:- ४७ म्हसित हिरो रेन्जर साइकल १/१ थान

कम लगानी थि थि कथंया छें बांलाकेगु ज्वलं नाप १,००,०००/- तका त्याका दिसँ।
सिट सिमित हे जक दु। याकन याना: दिसँ।

त्रीदेव उपहार गृह
बागबजार, काठमाडौं

नेपाल सम्वत ११११ व स्वन्ति नखःया लसताय्

सकल नेपाःमि पिन्त दुनुगलं निसे

भिन्तुना

छिकपिन्त थि थि कथंया भिंगु दंगु उन साःसा

'मेघा उल'

लुमंका दिसं !

स्वापू:

ए. एल. इन्टरप्राइजेज्

नखं त्वाः यें

लाल इन्टरंप्राइजेज्

दोवहाः यल

मेघा उल

श्रीपुर, वीरगन्ज

नेपाः